

DOMAČE NOVICE

* Predstavniki Fašistične stranke v Ljubljanski pokrajini so bili 2. t. m. sklicani na sestanek v Ljubljano. Razpravljali so o vseh važnih javnih vprašanjih.

* Prva obletnica ustanovitve GILL-a, mladinske organizacije v Ljubljanski pokrajini, je minila te dni. V ta namen je bila preteklo nedeljo v Ljubljani proslava, ki je obsegala vrsto kratkih prireditev.

* Smrt dveh naših slovečih znanstvenikov. Pretekli teden smo skoraj isto uro izgubili dva najstarejša znamenita prirodoslovca. V Ljubljani je umrl v svojem 90. letu prirodoslovec prof. Alfonz Paulin, v Novem mestu pa je v 87. letu starosti umrl široko naokrog znani učenjak prof. Ferdo Seidl. Oba znanstvenika, ki sta globoko pogledala v snovanje večne prirode in v rast slovenske zemlje, sta slovela tudi med učenim svetom na tujem.

* Nagrada za dvojčke. Visoki Komisar je iz Ducejevega sklada podelil zakoncoma Jožefu in Mariji Grkšič iz Bušnje vasi pri Metliki ob priliki rojstva dvojčkov nagrado 600 lir.

* Visoka obletnica svobodnega in glavnega mesta Zagreba. Nedavno je minilo 700 let, odkar je bil Zagreb s tako imenovano »zlato bulo« madžarsko-hrvatskega kralja Bele IV. proglašen za svobodno in glavno mesto. Zaradi vojne je hrvatska prestolnica bolj skromno proslavila znamenito obletnico. Službena proslava bo v boljših časih po vojni. Zato pa je mestna občina ob tej priliki žrtvovala 1.260.000 kun v prosvetne namene. Pred 700 leti je bil Zagreb takorekoč še večja vas, danes pa ima 250.000 prebivalcev in krasne stavbe. Danes biva v Zagrebu tudi čez 20.000 Slovencev.

* Oklic ljubljanskega škofa. G. škof dr. Gregorij Rožman je objavil: Splošno znana je že napoved Marijina, ki se je leta 1917 šestkrat prikazala trem pastirčkom v Fátimi na Portugalskem, da bo izbruhnila nova hujša vojska, če ljudje ne bodo nehali žaliti Božá. Novo dobo miru in vse z mirom zvezane dobrine pa je obljubila, če se svet posveti plemenitu brezmadežnemu srcu. V ta namen bo pri nas opravljena pobožnost peterih prvih sobot od januarja do maja prihodnjega leta. Ob koncu šmarncije dne 30. maja, se bodo vse župnije in cela škofija posvetile Brezmadežnemu srcu Marijinemu.

* O polnočnicah v vojni dobi je papež Pij XII. leta 1940 določil, da se polnočna masa lahko opravi že popoldne. Verniki, ki se udeležijo takih mas, lahko pristopijo k obhajilni mizi, če so se štiri ure prej vdržali tudi in nječe. Pač pa na sveti dan ne smejo pristopiti k obhajilu.

* Obletnica smrti komunistične žrtve. Dne 4. t. m. je poteklo leto, odkar je kot ena prvih političnih žrtev komunizma med Slovenci padel pod krogelami zehrbnega morilca inž. Franc Emer. Bil je sin višjega tehničnega svetnika inž. Franc Emerja iz Kranja in njegove soproge gospe Anre rojene Savnikove.

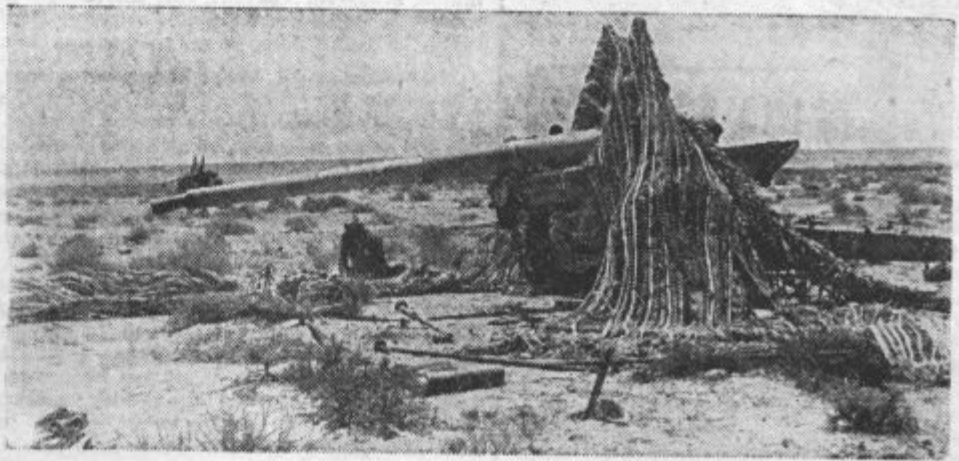
* Zvezna izobčitev. Občini Črnomelj-mesto in Črnomelj-okolica sta zdaj združeni v eno samo občino. Prav tako sta združeni občini Metlika-mesto in Metlika-okolica ter občini Snodnji in Gornji Logatec. Za župana občine Metlike je postavljen Ivan Malžič, za župana v Črnomlju pa Pavel Klemenc.

* Ukreni zoner s'ekline. Po novi naredbi morajo lastniki psov z vso skrbnostjo preprečevati možnost, da bi psi z ugrizom ali kako drugače poškodovali osebe in živali. Zunaj stanovanj morajo zaradi tega biti psi na vrvi, ali pa morajo imeti primeren in čvrst nagobčnik. Klatače se pse in mačke je treba pokončati, po potrebi s pomočjo organov javne sile.

* Najvišje cene za suhe gobe. Prodajna cena za prvovrstne jedilne gobe je: v prodajo na debelo za 100 kg neto 13.000 lir, franko skladšče, brez mestne trošarine; v prodaji na drobno za mesto Ljubljano pa za 1 kg neto 150 lir, franko prodajalna, všteti mestno trošarino.

* Vreme imamo v Ljubljanski pokrajini še vedno ugodno, brez padavin. Po zadnjem mrazu, ki je potisnil živo srebro prav globoko pod ničlo, je na Miklavževo nedeljo spet nastopil jug in se je ozračje nekoliko ogrelo. Zjutraj in zvečer imamo po navadi gosto meglo.

* Za Vodnikove knjige znaša letos članarina 16 lir, z odprednimi stroški vred pa 17 odnosno 18 lir. Vsak član prejme Vodnikovo pratiko 1943 in povest »Na novinah« Janka Kača. Ker izide samo skromna naklada, bodo izvodil kmalu pošli; zato ne kaže odlašati z zapisom med Vodnikovce. Prijave sprejemajo: pisarna Vodnikove družbe v Puccinijevi ulici 5-I (poslojše Narodne tiskarne). Tiskovna zadruga v Selenburgovi ulici 3, Učiteljska knjigarna v Frančiškanski ulici 6 in Sentjakobska knjižnica.

Uničen angleški daljnostrelni top na afriškem bojišču

To se samo tako zdi...

Včasih je to, kar se samo zdi, gola resničnost in le slepec tega ne vidi.

»Poslušaj, Pavla, meni se zdi, da te tvoj mož zanemarija«, opominja skrbna mati hčerko, ki leta v nemikavni obleki popoldne okrog štedilnika. »Moral bi malo bolj gledati nase!«

Sveta resnica je, kar se materi zdi. Hčerka je zaradi svoje neskrbne obleke že davno prenehala biti nekdo, kateremu posvečamo pozornost in do katerega je možu kaj.

In drugič: »Anica, meni se zdi, da že večno nosiš tole obleko, — mož bi ti moral kupiti novo. znati moraš z njim...«

V resnici je ta obleka na pol nova, materi se le zdi, da hčerka nima dovolj oblek, in jo izkuša pripraviti do tega, da bi iz moza iztisnila, kar se da iztisniti. »Naj ne kadi, ko ima lepo ženo!«

In tretjič: Marljiva ženka pospravlja in se trudi, da bi bilo doma čedno; mati to vidi in ne odide, hoče videti, kaj bo, ko se zet vrne. Zet se ne vrne in mati zaskrbljena ugotovi, da je hčerki na obrazu pozna, da ni srečna. Mlada žena zagotavlja, da se materi to samo zdi.

Torej vidite, kako da'le je od enega konca tega dozdevanja do drugega.

»Meni se zdi, da je Jožica blede«, ugotovi teta na obisku, in mati se prestraši. Stari oče je umrl za jetiko, kaj če bi se Jožici kaj primerilo? In opazuje hčerko; vsak njen dih se ji zdi sumljiv, skrb za hčerko ji ne da spati. V resnici pa je teta to rekla samo zato, da bi pokazala zanimanje za nečakinja. Kaj vse mora potem uboga Jožica početi, koliko zabav ji je zabranjenih, vse samo zato, ker se je tetki nekaj zdelo.

»Meni se zdi, da boš padel«, pravi oča sinu, ko je opazil, da leži pod učno knjigo detektivka, in sin vidi v očetovem opozorilu migljaj in se mu zdi, da je oče že pripravljen na to, da bo sin padel, pa prečita detektivko do konca in si oskrbi novo. In potem se že očetu preneha zdeti, da bo sin padel, ker to že zanesljivo ve.

Ko bi bil namesto tistega »meni se zdi« vzel fantu roman in ga opozoril, da bo izgubil, če pade, precej prostosti in udobnosti, o se morda ta dozdeva ne bila uresničila.

Tale »meni se zdi« je tako zoprni izraz, da bi moral izginiti in bi ne smel ljudi pregovarjati, češ da imajo premalo energije, da bi pogledali resničnosti naravnost v oči. To je dokaz, da nimam poguma, da bi nekaj vedel, čeprav bi rad vedel, in da tega kratko malo ne vem.

»Ako leti mimo tebe sreča, jo moraš zgrabiti za lasel« sem slišal nekoč pregovor, pa ne vem več, kje.

Ce hočem doseči srečo ali pa vsaj trdna tla pod nogami — in to je tudi nekaj — potem se mi ne sme nič samo zdeti. Vse, kar hočem, delam, vidim in slišim, mora imeti določno obliko in ne razmazanih obrisov dozdeva.

Največ zla zagrešijo ljudje, ki ne vedo, kaj hočejo. Ako bi imelo pred njimi grdo dejanje, ki ga snujejo, določno obliko, bi se morda ustrašili, ampak to in ono zlo je kakor v zavoju in ne pokaže svojega zlovesčega obraza. Dosti več zločinov store ljudje slabotne volje, neodgovorni slabiči, kakor pa tisti, ki znajo trdno hoteti in to, kar hočejo, določno vidijo in vedo.

Ljudje, katerih mišljenje in delovanje bi se dalo definirati s pojmom »meni se zdi«, so nepreračunljivi, nikoli ne veste, kam se bodo kakor trstika nagnili, v ničemer se ne morete nanje zanesti. — in tako nepotrebno mnogo jih je!

TOLAŽBA

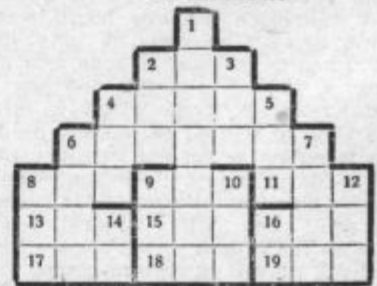
Fantiček je padel na cesti. Gospod, ki pride mimo, ga vzdigne in ga začne tolažiti:

»Nikar ne joka, jutri te ne bo več bolelo!«

»Saj jutri tudi jokati ne bom več!« se je odrezal dečko.

ZA UGANKARJE?

Križanka

Vodoravno: 1. predlog; 2. moško ime; 4. denarna enota; 6. ptica; 8. sanje; 9. turški gospodar; 11. zamašek; 13. sorodnik; 15. predlog; 16. pezem; 17. rastlina; 18. nadav; 19. glas.

Navpično: 1. soteska na Gorenjskem; 2. otok v Jugoslaviji; 3. darilo; 4. časovna enota; 5. stvar 6. zapor; 7. revščina; 8. začimba; 9. žensko ime; 10. ženske ime; 12. del obleke; 14. števniki; 16. predlog.

Receptica

V. T. GOREC

Kaj je ta gospod?

Dopolnjevalka

N I — — — kovina,
 — N I — — — delavec,
 — — N I — — — ptica,
 — — — N I — mesto v dravski banovini,
 — — — N I — mesto v Italiji.

Namesto črtic postavi črke: A A A C D E I I I J K K K L M M N R R S.

RESITVE

Križanka z obratnicami. Navpično: 1. žir (riž), 2. kol (tok), 4. mol (lom), 5. kar (rak), 7. ker (rek), 8. kot (tok), 11. boj (Job); vodoravno: 3. Rim (mir), 3. kos (sok), 6. Rok (kor), 8. Kal (lak), 9. les (sel), 11. bor (rob), 12. ropot (topor).

Kvadrat, vodoravno in navpično: bron, roba, obed, nada.

MESČANSKI OTROK MODRUJE

»Kaj ne tetka, da nam bele krave dajejo mleko, črne črno kavo, rjave pa belo kavo?«

PO SVETU

× **Kako hitro teče Zalivski tok?** Učenjaki, ki so si zastavili nalogo, izračunati, kako hitro teče tako imenovani Zalivski tok (morski tok, ki prihaja iz Mehiškega zaliva preko Atlantika in obliha zahodno in Severno Evropo), so zadnjič prišli do zaključka, da potrebuje za to dolgo pot od Mehiškega zaliva do severne norveške obale nekako dve leti. Vodna masa Zalivskega toka, ki gre čez določeni pas v eni minuti, je 22 krat večja kot tista, ki bi jo v istem času presnel veletok, sestavljen iz vseh rek na zemlji. V eni minuti preteče v Zalivskem toku čez določen pas 24 milijonov kubičnih metrov vode.

× **Kako je človek vzgojil konja.** Naziranja o pradavnih začetkih krotjenja konja še niso potrjena. Konj je prišel k nam iz Srednje Azije. Dokler ne dobimo zanesljivejših podatkov o prahistoriji dežel, kjer naj bi bila zibelka reje jahalnih živali, smo navezani na ugibanja. Začetke konjereje moramo iskati pri nomadskih plemenih, živečih v širnih stepah. Njim je bil konj neobhodno potreben, da so lahko hodili iz kraja v kraj, obenem so jim pa dajale kobile mleko. Tako je ostalo dolgo. Hunski in pozneje v srednjem veku tatarski navali pričajo o nadaljevanju staroveške tradicije hitrih jezdecev. V kulturnih deželah naletimo na prve sledove konja pri Sumerih in Akadih, toda šele pozneje in sicer v zadnjih stoletjih tretjega tisočletja pred Kristusom. Toda takrat je bil konj zelo redka žival in šele od 18. stoletja pred Kristusom se je pojavil v večjem številu v prednji Aziji. Zdi se, da so znanje glede konjereje širila indoevropska plemena, prodirajoča iz svoje pradomovine proti jugu. Niti v prednji Aziji, niti v Egiptu, niso redili konj zaradi mesa ali mleka, niti niso služili ljudem za vprežno živino, temveč so vedno cenili njegovo hitrost in lepoto. S temi lastnostmi je služil konj človeku v veselje, praktično pa samo na lovu in v vojni. To, da so konje vpregali tudi v bojni voz v prednji Aziji, Egiptu, Egejski oblasti in v najstarejših časih v Grčiji, ni šlo na škodo glavnim njegovim lastnostim. Posebna ishalna umetnost se je morala pri tistih, ki so konje rabili, še razviti. Tekme konjskih vpreg pri Grkih in Rimljanih so bile nekakšno nadaljevanje v stari tradiciji, ki je videla poseben užitek v konjevi hitrosti. Kot pomočnik na potovanju je na službi konj v starem veku človeku samo kadar je bilo treba hitro premagati velike razdalje. V srednjem veku so tudi najodličnejšim potnikom — če niso bili vojniki — služili kakor v antičnih časih druga pro-

metna sredstva, vprežni voli ali mezgi, jahalni mezgi ali nosilnice. Konj kot vprežna žival, uporabna za težko delo, je pa razmeroma še mlad.

× **Domače živali, kakor jih poznamo zdaj, niso bile vedno iste.** Sicer pa tudi zdaj ne moremo govoriti o domačih živalih povsod v istem smislu. Po svetu so ljudje, ki prištevajo med domače živali kače, ker jim pomagajo zatirati mrčes. Iz zgodovinskega razvoja poznamo še druge živali, ki jih je imel človek pri sebi, ker so mu bile koristne, ali ker so ga ščitile. V starih časih so imeli bogati ljudje navadno namesto psov čuvavev napol ukročene divje zveri, namesto drugih domačih živali pa razne eksotične živali. Za življenje starih narodov so pa zanimivejši pojav splošnega gospodarskega izkoriščanja manj običajni hživali. V starem Egiptu so lovci radi lovili z zanko antilope, gazele, kozoroge in celo hijene. Doma so jih redili, potem pa pojedli. Če spadajo prve tri vrste med lovsko divjad in če se vsaj o antilopinem mesu trdi, da ni samo dobro prebavljivo, temveč tudi okusno, je pa na drugi strani nekam čudno, da so redili ljudje v starih časih doma tudi hijene, saj njihovo meso ni vžitno in tudi sicer od nje človek nima nobene koristi. Stari Egipčani so pa bili očitno drugačnega mnenja in so jedli tudi meso dobro rejenih hijen, tja do polovice tretjega tisočletja pred Kristusom.

× **V svojem življenju jeste sedem let.** Zelo svojevrstnega računa se je lotil nek učenjak, račun, ki utegne marsikoga le zanimati, čeprav je danes toliko drugih stvari, ki se mora človek z njimi baviti. Izračunal je s čim porabi povprečni človek ves svoj čas. Njegov račun je res naravnost presenetljiv. Človek, ki doseže starost 70 let, skoraj celo tretjino tega časa preživi med spanjem. Potemtakem spi kar celih 23 do 24 let. Približno dve leti povprečni človek porabi za umivanje, kopanje in britje. Tri leta mu minejo v razgovoru s svojim bližnjim. Šest let časa porabi za poučno in zabavno čtivo, približno za pet let pa je njegove hoje in sprehodov. Razumljivo je, da recimo kak poštar prehodi v svojem življenju precej več, kakor pa drugi ljudje. Če pa bi sešteli ves čas, ki ga človek, povprečni seveda, zapravi pri jedi, bi naračunali celih sedem let!

× **Vsakdan jemo živo srebro.** Skoraj v vseh živalskih in rastlinskih jedilih je v neizmerno majhnih količinah živo srebro. Zlasti obilo ga je v kruhu, krompirju v obličah, jabolkih, rižu, paradiznikih in v ohrovtu. Izločanje živega srebra torej ni nobena bolezen, ki bi nastopala le pri ljudeh, ki imajo z amalgamom zalite zobe, ampak prirodna posledica prirodne hrane.

× **Moška ali ženska roka?** V splošnem že na prvi pogled razločimo moško roko od ženske. Toda večkrat se pripeti, da ima mož mehke in nežne roke, a žena močne in robate. Je pa na-

čin, s pomočjo katerega moremo brezpogojno razločiti moško ali žensko roko. Zadostuje samo, tako pravi nek švedski profesor, primerjati dolžino kazalca in prstanca. Na ženski roki je kazalec daljši od prstanca, dočim je na moški roki prstanec daljši od kazalca. Seveda, tudi izjeme niso izključene.

× **Nemški duhovniki smejo maševati dvakrat na dan.** Nemški škofje, zbrani na zborovanju v Fuldi, so poslali Sveti stolici prošnjo, naj dovoli nemškimi duhovnikom dvakrat na dan maševati, seveda, kadar bi se to izkazalo za nujno potrebno. Svojo prošnjo utemeljujejo s tem, da zdaj v Nemčiji primanjkuje duhovnikov, ker jih je mnogo dodeljenih vojaškim bolnišnicam. Sveta stolica je nemškimi škofom, prošnjo uslišala in tako smejo odslej v Nemčiji, če je le to neobhodno potrebno, vsi duhovniki dvakrat na dan maševati. V svojem odgovoru pa je Sveta stolica pripomnila, da smejo v tem primeru, če bi daroval duhovnik dve maši na dan, pobirati v puščico samo pri eni teh maš. Nemški škofje pa so istočasno poslali v Vatikan še drugo prošnjo, v kateri prikazujejo najprej težave, ki so nastale v zvezi s sedanjo vojno, potem pa prosijo, naj bi sv. oče razveljavil določbo kanona 813 kanonskega prava, po kateri noben duhovnik ne sme maševati brez strežnika. Škofje poudarjajo, da je mladina, kakršna je pripravna za ministriranje, preveč zaposlena drugod, zlasti pri učenju, in da je zato dostikrat zelo težko dobiti fanta, ki zna ministrirati. Te težave so posebno velike še zlasti v tistih krajih, kjer so kakoličani v absolutni manjšini, potem pa tudi po velikih župnijah, kjer morajo ljudje daleč k maši. Škofje pripominjajo, da bi bilo zelo žalostno, da ljudje ne bi mogli biti pri maši samo zaradi tega, ker manjka ministrantov. Sveta stolica je tudi to njihovo prošnjo uslišala ter dovolila, da smejo nemški duhovniki za dobo treh let maševati tudi brez strežnikov, seveda če se razmere ne bodo prej spremenile in v tem oziru obrnile na boljše.

× **Odkrili so najstarejši »rudnik« v Evropi.** Iz Krakova poročajo: Pri Ostravicah v radomskem okrožju so v zadnjem času imeli opravka z nekimi večjimi izkopavanji, pri čemer je prišla na dan zanimiva najdba iz predzgodovinske dobe. Med drugim je vredna posebne omembe neka starodavna vandalska vas, ki so jo našli na tem kraju. S predmeti, ki so jih izkopali, se zdaj z velikim zanimanjem bavijo razni arheologi. V bližini te starodavne vandalske vasi pa so odkrili še nekaj, nič manj zanimivega: najstarejši »rudnik« v Evropi. V resnici je bilo to le kamnolom. V njem so lomili kremen, in sicer že v paleolitski dobi. Uporabljali so ga kot kresilni kamen. V tem kamnolomu je kakšnih 60 votlin, ki so jih naredili tisti starodavni ljudje pri iskanju najboljšega kresilnega kremenca. Kamnolom pa ni prav majhen; praviijo, da se vleče v daljavo štirih kilometrov.

Zvonimir Kosem:

Spomin na žetev

Zlata plemenit zgodnjega jutra so v sijajnih poljskih viharjih iznad vzhodnih gor, ko se je napolnil Luka Ciperle s koso na rami na travnik. Široko kakor rimski vojščak je korakal po ozki stezi mimo njiv in gozdov, in dolga ošla v še daljšem oselniku mu je pri vsakem skoku čez ta ali oni jarek, čez ta ali oni plot zamolklo zaklopotala ob bedru in prepodila iz mladega žita zdaj jerebico, zdaj zopet škrjančka. Luka Ciperle je ob taki priliki samo z roko zamahnil: »Hušš!... Le spite še — vam se nikamor ne mudi!»

Na klancu pod staro krivenčasto češpljo se je dvignil izza meje Štefan Vavken še ves zaspan, z napol mižečimi očmi. Na obleki so se mu držale slamnate bilke in listje — znak, da je bil prenočil v hlevu ali pa kje pod kozolcem. Kakor da je padel z neba na zemljo — tako nagloma se je pojavila njegova krepka, trščata postava pred Lukom.

»Tudi ti kosit, Štefan?«

»Tudi, Luka! Saj vidiš, kako mi binglja kosa po hrbtu navzdol... Eh, lep dan bo še danes...«

In Štefan Vavken se je skrivnostno namuznil. »Ampak žabe se kvakale sinoči preveč...« je opomnil Luka Ciperle; »in to se mi zdi, da je slabo znamenje...«

»Kaj žabe, kaj tisto!« se je ogorčil Štefan Vavken. »Slišal sem prepevati še pozno ponoči kosa, in ta prerokuje zmerom dobro vreme. — Ampak Luka, kdaj nam prinese mati Cehajsova predpoldnico na travnik?«

»Že ob osmih, Štefan! Kar v košu bo prinesla... In same dobre stvari: klobase, gnjat, sir, mleko in še več takih lepih stvari, o katerih se tebi niti ne sanja...«

»Čak... cccak!« je cmaknil Štefan Vavken z jezikom. »Že vnaprej mi dišijo klobase. — Kaj pa stari Cehajs, ali je že kaj boljše?«

»Še zmerom ga tare putika. In putika ga bo najbrž spravila pod zemljo.«

»Škoda moža! Kako je znal kositi! Še pomniš, Luka? Ko smo kosili nekoč tam na Hribarjevem travniku — sami mladi kosci smo bili: Jernej Pucgajs, Joško Štegajs, Kostomaj Dreja, Vavria Matija, Hacé Jurij in Štrbunk Lojze — takrat je prišel k nam tudi Cehajs s svojo lopatasto koso in je kosil tako, da nas je vse pustil zadaj... O ta, Cehajs — kakšen hrust ti je to bil!«

»Moč ga še zdaj ni zapustila. Samo putika, putika...«

Izza grma je pianil Peter Civha, golorok in bosonog, s šklepetajočim oselnikom ob bedru in z dolgo koso preko rame.

»Kam pa, fanta, kam tako zgodaj? Saj sta še obadva zaspana — bolje bi bilo, če bi bila ostala še nekaj časa v senu na kozolcu!«

»Kosit gremo, dečko, kosit! Kar z nama, Peterček, če imaš rad dobre krače in kislo mleko!«

»Kh... kh... tisto pa že!« se je kihnilo Petru Civhi in oči so se mu zasolile. »Namenjen sem bil pravzaprav k Senčarju — ampak tisto nima nič v sebi — naj le Senčar sam pije tisti kisli tolcin in grize sam tisti črni, zatohli ovsenjak — jaz pa bom rajši nad košem matere Cehajsove nagnjen užival vse mastne božje darove!«

»To bomo kosili! Juhuhu!« je zaukal Luka Ciperle.

Miačen veter je zapihal iz doline, v jablanah in češpljah ob stezi je pošumevalo; skrivnostno so se zibali in zvijali v medlem polmraku na vejah lističi. Od časa do časa se je utrgala z veje debela košata kepa — vzprhutnilo je v zraku — dvoje frfotajočih perutnic — in ptiča — zaspanca že ni bilo nikjer več.

Na samotnem griču je štrlel v mehki polmrak jutra star kozolec. K visoki lini, iz katere je dišalo po suhem senu, je bila prislonjena dolga nerodna lestev z napol polomljenimi, od gnoja onesnaženimi klini.

»Je že spet gnoj kidal včeraj!« je razjezilo Petra Civho. »Ali ga pokličem, Luka?«

»Če pojde kosit — zakaj pa ne?«

»Matija-aaaa!« je zavpil Peter. »Vstani — gremo kosit!«

Iz line pa se je čulo le samo težko sopenje in smrčanje.

»Stari tolovaj, rokomavh — kako izborno spili!« je opozoril Štefan Vavken svojo tovariša. »Kdo ve, koliko časa je kidal včeraj gnoj, da ga je tako močno zdelalo... Gor stopim, bo najbolje!«

»Če te bo lestev držala?«

»Tak razbojnik naj se boji te lestve?« se je hitro zasuknil na peti Peter Civha. »Ali si že pozabil, Luka?... Kako smo se peljali takrat iz Kalkute proti Hongkongu — ali se res nič več ne spominjaš?... To je premetavalo našo barko po morju — hu! — pa se le nisem nič bal... in Štefan tudi ne... Kar stopi, Štefan!«

Toda Štefanu ni bilo treba hoditi po lestvi. Vrata line so se odprla nastežaj in iz sena se je prikazala najprej dolga, kocinasta roka, grabeč po zraku, kakor da bi lovila muhe, potem pa se je pojavila v polmraku razmršena brada, rjav, od solca ožgan vrat in gole, kosmate prsi. In taisti hip se je razlegel iz line dol do naših znancev čuden glas, godrnjajoč in sopihajoč, da mu ni ne besede, ne imena: »Mm-mmu-uuu...«

»Kakor da bi kdo v spanju srše dražil!« je dirnilo Luko po vsem životu, in hitro se je pokrižal pred črnim tolovajem. »Dobro jutro, Matijček!«

»Dobro jutro, fantje!« je odzdravil Matija Kostomaj. Počasi se je izkobilacal iz line, iz svojega toplega ležišča v senu, in še bolj počasi je lezel po lestvi navzdol, momlajoč in prskajoč, z bingljajočima, tolstima nogama in z mahodrajočima rokama, kakor da bi veslal.

»Kakor čarovnik... Le dobro ga opazuj, kako se vede!« je izbulil oči Peter Civha in potrepal Luko po rami. »Poznal sem nekoč slovečega čarovnika in na las je bil podoben Matiji Kostomaju!... Sam Bog ve, če si je že skedpal koso?«

»To je njegova stvar!... Ampak — zdaj ga poglej — poslušaj!«

Votel glas — kakor glas počenega ionca — si je zarezal pot v gosto belino zgodnjega jutra — k lini prislonjena lestev pa se je sumljivo zamajala.

Naša zemlja v številkah

Ljudska štetja, izvedena v posameznih delih našega sveta v zadnjih letih, so pokazala, da živi na naši zemlji okrog 2139 milijonov ljudi. Vsa površina zemlje meri 510.000 milijonov kvadratnih kilometrov, od tega pa je samo 29,2% ali 149. milij. kv. km trdnih tal, 361 milij. kv. km pa odpade na celinske vode in morja. Po tem računu živi povprečno na 1 kv. km kakih 16 ljudi — torej prostora še dovolj!

Več ko polovica človeštva živi v Aziji. V Evropi je ena četrtnina človeštva, v Ameriki celo samo ena osmina. Najbolj pa je človeštvo naseljeno v Evropi, namreč 48 na kv. km, je pa nekaj več kot desetkrat večja kot Afrika, kjer živi na kv. km ravno 4,6 ljudi. Po površini največje ozemlje je Azija, ki meri 54 milj. kv. km in kjer živi na kv. km 28 ljudi. Zelo redko je človeštvo naseljeno je Ameriki, kjer živi na kv. km povprečno po 5 ljudi, v južni Ameriki sami celo samo 4, v severni Ameriki samo pa 6,5 ljudi. Rekord v najmanjši naseljenosti prebivalstva pa nosi Avstralija, kjer živi na štirinajškem kilometru točno po en človek. Avstralija je desetkrat manjša ko Evropa, prebivalstva ima pa petdesetkrat manj.

Največje mesto na svetu je po najnovjših

podatkih spet New York. Za njim se vrste London, Tokio, Berlin, Pariz, Moskva, Chicago in Shanghai. Skupno je na zemlji kakih 38 milijonov mest, ki imajo vsa skupaj okrog 90 milijonov prebivalcev: torej samo v teh 38 mestih živi okrog 4% vsega človeštva — gneča, ki gospodarsko ne učinkuje dobro.

Največji del zemlje je Azija, ki nosi prvenstvo glede najvišje, pa tudi glede srednje višine. Najvišji vrh na azijski celini se dviga 8882 m nad morje, srednja višina pa znaša 950 m. Evropa ima srednje višine samo 300 m in je v tem oziru najnižje položena celina. Njeni najvišji vrhovi segajo v višino 4810 m nad morjem in so precej nižji kot najvišji vrhovi Avstralije (5000 m) in Afrike (6010 m) in Amerike (7035 m). Torej ima Evropa, ki je tako na glasu kot za tujski promet primerna celina, najnižje gore!

Vzroki za tako različno gostoto v naseljenosti prebivalstva so različni, ne v najmanjši meri pa je to odvisno od podnebja, lastnosti tal, rodovitnosti zemlje itd. Prebivalstvo je navadno tem bolj goste naseljeno, čim več je bilo možnosti, da se je razvila industrija in trgovina. Prebivalstvo Evrope je od leta 1800 naraslo od 188 milijonov na 470 milijonov.

V Evropi so pridelali 175 milijonov hl vina

Po podatkih, ki jih je zbral Mednarodni zavod za kmetijstvo, je bil letošnji pridelek vina v raznih evropskih deželah zadovoljiv, na vsak način pa dosti obilnejši, kakor prejšnji dve leti.

V Franciji so po dosedanjih podatkih pridelali okrog 50 milijonov hektolitrov raznih vrst vina, dočim ga je bilo tam leta 1941 le 42,5 milijonov hl, predlanskim pa 44,3 milijonov hl. Kljub temu je bil letošnji pridelek vina v Franciji dosti slabši, kakor povprečni pridelek v letih 1934 in 1938, ki je znašal 62,6 milijonov hl. V letih 1924 do 1928 pa so povprečno pridelali tam 58 milijonov hl vina.

V Španiji računajo, da so letos pridelali približno 17 milijonov hl vinskega mošta. To se pravi, da ga je bilo letos okrog milijon hektolitrov več kakor lani, in 3 milijone hl več kakor predlanskim, še vedno pa manj, kakor je znašal povprečni vinski pridelek v prejšnjih letih. Povprečni pridelek je v letih od 1929 do 1933 znašal 20,1 milijonov hl, v letih od 1924 do 1928 pa 26,6 milijonov hl.

Kar se tiče drugih evropskih dežel, ki ne zavzemajo tako važnega mesta, kakor Španija in Francija, je treba omeniti, da je bilo letos po prejšnjih dveh razmeroma zelo slabih vinskih letinah v Romuniji vina dokaj, tako da so v tem oziru Romuni lahko zadovoljni. Letošnji pridelek vina na Portugalskem cenijo letos na

7 do 8 milijonov hl, kar je tudi precej več, kakor lani, ko je bila letina slaba. Lahko bi pa na Portugalskem letos pridelali še več vina, če ne bi bilo tako slabo vreme. Bilo je namreč preveč dežja. Podatkov iz Grčije še ni, zdi se pa, da je tudi tam letina še dosti zadovoljiva. Vinski pridelek na Madžarskem cenijo na 4,5 do 5 milijonov hl. Za Nemčijo in Italijo podatki še niso znani, omenjajo le, da bo letos uvoz vina od drugod moral biti najbrž nekoliko večji, kakor je bil prejšnja leta.

Na vsem svetu bo letos približno toliko novega vina, kakor ga je bilo povprečno v letih od 1924 do 1928. Za takrat pa je znano, da so na vsem svetu pridelali povprečno po 174,9 milijonov hl raznih vrst vina. Da je tudi po slovenskih vinogradih letošnja vinska letina prav zadovoljiva, vemo, kakovost je odlična in je v Ljubljani veliko povpraševanje po dobrih dolenskih in belokranjskih vinih. Po gostilnah v Ljubljani in Novem mestu točijo novo vino po 14 do 16 lir liter. Cene na debelo so pa jako različne.

V PLANINAH

Planinar po petih dneh deževnega vremena: »Čujte, ali tu gori zmerom tako dežuje?«
Vodnik: »Ne, gospod, včasih tudi sneži.«

»Sanjalo se mi je, da sem sršene pasel!« je pripovedoval Matija Koštomaj, kobacaje leno po lestvi navzdol od klina do klina, čohljajoč si z razkrcenimi prsti svojo razmršeno brado in z izbuljenimi očmi bliskajoč okrog sebe. »Na Pucigajsovem hribu sem sedel, tam blizu, kjer je tista mlaka, o kateri pripovedujejo, da je utonil v njej najboljši sloveč čarovnik vseh časov, znameniti Joško Cicifuj. Sedim tam in zvečim tobak in razmišljam, kako je to, da je ustrelil Jernej Pucigajs tisto poletje pet jazbecov, ki so mu hodili delat škodo v koruzo... Imel je pač srečo, da jih je toliko ustrelil, ker se mu roka sicer močno tresla... Premišljuješ še to in ono — in glej ga spaka! — že so tukaj sršeni... Kakor sopar nad močvirjem — tako vrše iz mlake, oblak za oblakom, naravnost proti meni, krožeč v besnih kolobarjih okrog moje glave, okrog mojega telesa. Roj za rojem jih bruha iz sebe, iz svojega žrela široka mlaka, bruha jih proti meni, ne izbruhne jih nikdar... Še hip, še trenutek — in pastir sem, pastir te ogromne rumene črede sršenov, ki hrume okrog mene na Pucigajsovem hribu... Če ni imel pri tem svoje roke duh slovečega čarovnika Joška Cicifuja — kdo ve? Tako, glejte, fantje, sem pasel sršene, pááásel! —«

Čof — štrbunk!

In Matija Koštomaj je obležal z obtolčeno glavo pod kozolcem. V svojem pripovedovanju o sršenih je postal tako vnet, da je malo preveč lomastil po trhljih klinih lestve, dokler se ni en klin ulomil, kar je povzročilo, da je telebnil Matija Koštomaj z lestvico vred na tla.

»Joj, ojjoj!«

Tovariši so tako kriknili od groze in strahu. Matija Koštomaj pa je ležal na tleh in se dobrodušno smehljal: glavo je imel sicer krvavo — pa kaj! — da se ga je le še držala, in Matija Koštomaj je bil s tem zadovoljen.

Peter Civha je urno priskočil, da bi mu obvezal glavo, ampak Matija Koštomaj je samo z roko zamahnil: »Beži, beži, Petreček — saj se nisem ubil... Imam trdo, žilavo srce... in na podpiate

sem se ujel, kakor se ujame mačka na tace, če jo vržeš z vrha zvonika na zemljo...«

»Kje si pa gnoj kidal včeraj?« ga je vprašal Luka Ciperle. »Smrdelo je iz line — in takoj sem vedel, da si na kozolcu ti in nihče drugi!«

»Ej, nisem ležal v senci, ne, zato ne dišim, Lukec moj dragi!« ga je očetovsko poučil Matija Koštomaj, ko se je pobral s tal in stal pred njim široko razkoračen, širok in močan kakor orjak, z rokama v hlačnih žepih, z razmršenimi obrvmi in visečimi kitajskimi brkami. »Ves dan sem kidal včeraj na hribu pri Pucigajsu — zato sem tako sladko spanček... Koso imam pa skrivito tam-le v grmovju!«

»Torej greš znami kosit?«

»Saj zato sem vstal... Samo lačen sem, ljudje krščanski...«

Stefan Vavken je veselo skremžil obraz.

»Brez skrbi, Matiček... mati Cehajsova je mislila na tebe, ko si ti še sršene pasel... Ob ommih se ti bo grela v želodcu že velika in mastna klobasa!«

»Če je tako, potem grem z vami do konca sveta! No, tam-le je pa moja kosa... tisto lepo gladko kosilče, ki štrli iz grmovja! Kakor nabrušen pipec — tako ostrja je ta stara moja teta — in, fantje, da bi vi vedeli, kako vam reže... kar lijejo vam redi izpod nje!«

»Ejjuhuhu!« je zaukal Peter Civha.

Vedno svetlejši plamenj jutranje zarje so pijuškali iznad vzhodnih hribov, lili navzdol v dolino, preganjali temo in mrak, prinašali luč, vrisajočo radost in hrepenenje. Dramile so se vasi na pobočjih, v zlati jutranji rosi so se lesketala ob stezah drevesa, potok v dolini je šumjal žarek in svetel med njivami in travniki, hitel je veselo proti vzhodu, proti soncu — luči in radosti naproti. S hribov, zdaj od te, zdaj od one strani, se je razlegalo vriskanje in ukanje... »Krasno jutro!« se je veselil Matija Koštomaj, zadržaje si svojo koso na ramo. »Povsod že ukajo... čas košnje je tu, najlepši čas!«

Južna sapa je valovila žito, v gozdovih je skrivnostno zašumelo — kakor oddaljen vzdih iz sanj.

Morska bolezen v nebotičniku

Če stanujete visoko v nebotičniku, lahko opazujete, kako voda v kopalnici valovi. Ze v 40. nadstropju se zgodi, da se loti posebno občutljivih ljudi nekakšna morska bolezen. Čeprav se premika zaradi vetra konica nebotičnika le za centimeter ali dva, začne ta malenkostni, stalno se ponavljajoči odklopi premikati težje predmete na vrvcih (svetilke in podobno) časih tako močno, da je razlika med skrajnima točkoma loka po en meter ali pa celo več. In zapadni viharji s 140 km hitrosti niso na primer v New Yorku nič posebnega.

Zato zidajo v Ameriki nebotičnike tako, da so prožni. Tako se Manhattanški nebotičnik, ki je visok 227 metrov, ziblje na vrhu le za okoli 60 cm. Približno tolikšen je tudi ciklon 313 metrov visokega Chryslerjevega nebotičnika, ki ima na vrhu še skoraj 60 metrov visok stolp iz nerjavečega jekla. Ker nameravajo graditi še precej višje stavbe, so začeli raziskovati vzroke in moč tega nihanja. Zato so sestavili posebne aparate, ki so podobni potresomerom. Kadar je vetrovno vreme, postavi opazovalec aparat v enem najvišjih prostorov. Dva dolga vzvoda beležita nihanje, eden meri stranski odklon, drugi pa nihanje tal. Na vsakem vzvodu je pritrjeno ogledalo. Nanje pade svetlobni žarek, ki se odbija in zadeva dolg, počasi se premikajoč trak fotografskega papirja. Ko papir razvijejo, dobe krivulji obeh odklonov, drugo zraven druge.

× **Vojaška pekarna, ki je na ruskem bojišču spekla že pet milijonov hlebcov.** Neka pekaršna četa nemške vojske je te dni obhajala svojevrstno slovesnost na ruskem bojišču. Od tedaj, ko se je začela vojna z Rusijo, je ta četa spekla že pet milijonov hlebcov kruha! Sklenili so posebno slovesno proslaviti trenutek, ko je romal v peč hlebec štev. 5 milijonov. Da dobimo vsaj približen pojem, kaj pomeni pet milijonov hlebcov kruha, moramo vedeti, da je treba za prevoz tolikšnih količin kruha imeti na razpolago vlak, sestavljen iz tisoč vagonov. Če bi hoteli speči toliko kruha, moramo imeti 4650 ton moke, 87 ton drugih dodatkov, 2,5 milijona litrov vode in okrog 9 milijonov metrov lesa.

× **Drago Napoleonovo pismo.** Iz Pariza pišejo, da kljub sedanjim viharnim časom v nekdanji francoski prestolnici ni skoro nič pojejnalo zanimanje za redke zgodovinske važne knjige, spise in rokopise. Tako pravijo, da se vselej, kadar kje v kakšni starini prodajajo na javni dražbi kakšno takšno zgodovinsko posebnost, nabere izredno mnogo ljudi, ki se zanjo zanimajo in bi jo radi kupili. Zadnje dni je bilo v palači Drouot na javni dražbi neko pismo, ki ga je lastnoročno napisal sam Napoleon Bonaparte. Na pismu je datum 27. oktobra 1792. Pismo je bilo prodano za nič manj ko 96.000 frankov.

Okna samotnih kmečkih hiš in hišic so zdaj pa zdaj nalahno vzžarela v prvem sijaju jutranjega sonca. Zablislilo je izmed zelenja, izmed gostega vejevja sadnega drevja — samo hip — in že je ugasnilo. Tako so čepel bajte na gričkih; samo iz nizkih dimnikov na slamanatih strehah se je v širokih vijugah vil dim — znamenje, da so mame in tetke in sestrice že pokonci, že na nogah, da že rogovilijo pri ognjišču z lonci in pripravljajo jedi za kosce. In tam, kjer je čepela na holmu Cehajsova hiša — ej, da bi tja v kuhinjo, tja k ognjišču mogel pogledati sedajle Stefan Vavken, to bi si obilnil vseh petero prstov na roki! Tam so imeli tačas mati Cehajsova toliko dela... oj, uboga mati Cehajsova! Dišalo je pač tam prijetno po kolačih, po gnjati, klobasah — tako lep vonj se je razširil od ognjišča križem kuhinje... iz dimnika pa se je vilo... belkasti oblaki dima so se spenjali leno in zaspano proti nebu.

Vsi mladi in poskočni, močni in sočnega življenja polni so šli naši kosci vrisajoč in poječ kosit na Cehajsov travnik. Spreddaj je korakal vodja koscev, Luka Ciperle, z rožmarinom za klobukom, visok in žareč — ponos vse fare. Za njim so stopali kakor junaki — same krepke, trčate postave — Stefan Vavken, Peter Civha in Matija Koštomaj.

Tako so prišli prepevaje na Cehajsov travnik, ki se je širok in zabuhel od sočne, visoke trave, svetil v svojem zelenju s holma navzdol do doline. Tja na vrh so stopili kosci. In pogledalo, žarko pozdravilo jih je zlato jutranje sonce. Kosci so se odkrili, zavriskali — v soncu so se zablinkale njihove kose.

»Oj, trava, trava, travica!«

In Luka Ciperle je prijel za koso, jo nabrusil in napravil prvo red.

»Škoda te je, travica... ampak je že tako na svetu: vse, kar cvete, vse, kar živi — vse čaka nekoč grob, hlad in mrzel...«
Tako je rekel Matija Koštomaj.
In že so vsi kosili, da jim je curkoma lil znoj čela in z lic. Take objema moj spomin.

Pomlad se vrne

Zaman se je trudila, da bi ji spanec zatislil trudne oči. Kakor že toliko noči, je bila tudi nočojšnja brez spanja, polna žalosti in hrepenenja. Stiskala je zobe, grizla se je v ustnice, da ni zajokala na glas. Tiščala je glavo v blazine, da se je v njih zadušilo drnteče ihtenje. Samo ona vé, koliko trpi, kako grozna je bol, ki ji gloda srce noč in dan. Vrnila se bo pomlad, a on, ki je vzrok teh groznih muk, on — ljubljent se ne vrne nikdar več...

Vstala je in odprla okno. Bila je krasna mesečna noč. Skozi čipkaste zavese je padala mesečina tudi v sobo, da so se nejasno videli obrisi pohištva. Naslonila se je na okno ter slonela tiho, nepremično. Razpleteni lasje so se ji vsuli na ramena, ohlapni rokavi so zdrknili do komolcev. Zdaj pa zdaj ji je mrzav pretresel ude, vztrepetala je. Toda komaj da je čutila, že v naslednjem trenutku ji je bilo spet toplo, vroče. Njen pogled pa je plaval tja daleč po polju, pogled nemiren, poln hrepenenja, poln pričakovanja.

»Jutri pride, mora priti,« je tolažila samo sebe. Za trenutek se ji je razjasnilo od skrbi že snujšano lice. Toda sredi tolažbe in radosti se je porodila bridkost, ker je duša začutila laž v tolažbi. On, ki ga želi, ki ga pričakuje se ne vrne.

»Pride, mora priti, ker ve, kako hrepenim in čakam.«

Upalo je srce, ker ga je klicalo z neskončno ljubeznijo in z vso strastjo si ga je želelo nazaj. Želelo si ga je brez nehanja, vedno, a vedno zaman.

Bilo je pred letom. Pomlad je na lahkih krilih prihajala v deželo ter obsipala dol in breg s cvetjem. Prihajala je pomlad, lepa, krasna, ki razveseli vsako živo bitje. In s to pomladjo je prišel v mescece tudi on. Nastanil se je v bližini njenega doma, pri roditeljih njene tovarišice, sosedove Marte Videla ga je vsako jutro, ko je hodil mimo hiše v urad. Dostikrat je pohitela do prijateljice s šopkom rož, a v srcu z mislijo, da vidi njega, katerega so oči vedno iskale. Iskala je priložnosti, seznaniti se z njim. Kmalu se ji je ponudila prilika.

Začeli so se izletiti, pri katerih ni nikdar manjkalo. Tudi ona je bila povabljena, odzvala se je, četudi je imela pri tem mnogo težkoč; a končno je zmagała, samo da je bila v družbi njega, ki ga je ljubila s srcem, čistim ko kristal. Kako v tesnem nemiru, a vendar v blaženi radosti, mu je odzdravila, ko ga je srečavala prvič po tem izletu na stopnicah, namenjena k prijateljici.

Spomnila se je maja. Sedela sta na klopi v vrtu. Večer je bil topel, luna je vzhajala izza gozdov. Vse naokoli je bilo tiho in mirno ko v hramu božjem. Komaj slišno se je zazibal list, kakor v snu; polno sreče, nepoznane do tedaj, je bilo njeno srce tisti večer. Komaj da je zasanjala o nji, ko je slonela ob mesečnih večerih sama na oknu in je tožil slavec v grmičevju na vrtu. Zadržalo je srce, ko je prišel na tihih krilih čudapolni seu in se je dotaknil z mehko roko, božajoč njena lica. Zasanjala je tedaj o sreči nepoznani. Zdržnila se je, ko se je njegova roka dotaknila njene. Vztrepetala je, a ni je odtegnila, ko so se njegovi prsti oklenili njenih. Prepustila mu je roko, molče, brez odpora. Njena roka je drhtela v njegovi. Pogledala mu je v oči, bil je pogled poln ljubezni. Vse dolgo zatajevano hrepenenje se je izlilo v tem pogledu. Pritisnil jo je na prsi. Naslonila se je k njemu kakor v sanjah, liki dete, brez moči. Objel jo je z drhtečimi rokami, ustnice so se dotaknile ustnic, strnile so se v dolg, vroč poljub.

Spomnila se je večera, ko sta sedela roko v roki v malem mestnem parku, ona srečna in vesela, a on zamišljen, nemo zroč predse. Nemir je bil v njegovem srcu, v očeh hrepenenje in otožnost. Oko se je obračalo od nje, pogled splaval tja daleč na cesto. Bil je kakor še nikdar! Ona pa je upirala oči v jasno zvezdnato nebo, kjer se je utrnila zdaj pa zdaj zvezda in zdrk-

SMEŠNICE

GOSPOD GENERAL

Polkovni zdravnik je dobil novega slugo, ki še ni prav nič poznal osnovnih pravil vojaškega življenja. Tudi vojaških stopenj in njih zunanjih znakov še ni poznal.

Nekega dne pa je prišel na vizitacijo sam gospod general. Stopil je v prednjo sobo prav tedaj, ko je imel zdravnik precej nerodno operacijo. Sluga ni niti slutil, kako visoko stopnjo izdajajo došlečeve hlače z rdečimi progami. Zato je samo zavil nos in vprašal generala, kaj želi.

»Gospoda polkovnega zdravnika,« je odgovoril general.

»Oprostite, zdaj pa ni mogoče, ker je zaposlen.«
»No, le pojdi noter in mu povej, kdo ga čaka.«
Sluga je šel.

»Gospod polkovnik, pokorno javljam, zunaj je vojak.«

»Kakšen vojak?«

»Vojak...«

»Bedak! Kakšen vojak, te vprašam.«

»Pokorno javljam, da ima na nogah rdeče proge...«

»Pojdi in mu reci, da zdaj ne utegnem. Jutri naj pride, dotlej pa naj si deva na noge mrzle obkladke.«

ZA SILO

Ocepkov Tone si je že dolgo želel koze in si jo je nazadnje le kupil. Vesel pripoveduje sosedu o svoji najnovejši pridobitvi.

»Hm,« menil sosed, »kje jo boš pa imel pod streho? Saj nimaš več prostora pri hiši.«

Pa pravi Ocepke? »Kje jo bom imel pod streho? I, v izbi!«

»Ampak smrad,« ugovarja sosed, »neznosni smrad!«

»O, koza se ga bo počasi že navadila,« se odreže Tone.

DREVO

Pavel in Pavla gresta v park.

Pavla pokaže kostanj:

»Ali vidiš tole drevo, Pavel?«

»Seveda ga vidim, Pavla.«

»Tam si me pred dvajsetimi leti prvič čakal.«

Pavel prilidma:

»Da. In glej, tudi zdaj stoji tam neki tepec in čenka.«

nila z nebesnega oboka. Zrla je za utrinjajočo se zvezdo, zrla z grozo v srcu, kdaj se pač utrne tudi zvezda njene sreče, da zatone za vedno.

Ni slutila, da je vse že tako blizu, da se sreča že tiho in nevidno, kakor je bila prišla, poslavlja od nje. Sedela sta molče. Le tu pa tam je vprašanje pretrgalo molk, sledil je kratek odgovor, a že v naslednjem trenutku sta bila poglobljena vsak v svoje misli. Tako je minil večer.

Ko pa je spremlil, ko se je kakor vedno poslavljala od nje, je zatrepetalo v njegovih očeh.

»Pozabi me, ljubljena, oditi moram!«

»Ostani!« se ji je izvil iz prsi. Vsa trpka groza je zatrepetala v tej eni besedici.

»Ne morem,« se je glasil odgovor, trd in mrzel kakor zid, na kateri se je naslonila, da ni omahnila.

»Ostani!« je zaprosila vnovič. Zadržala je ob boli, ki je zavpila iz te besede. Videl je, kako trpi, videl, kako omahuje. Videl, da ji trga srce iz prsi, toda ostal je mrzel, nelzprosen. Ni ga ganila njena bol, niso ga ganile solze.

»Bodi trdna; sen je naše življenje, sen je bila najina ljubezen. Prebudiš se, nasmehneš se z obžalovanjem. Kakšne sanje!«

To je bila vsa njegovala tolažba, to je bil lek za dušo, razorano od bolesti.

»Ne, nikoli,« je vpila duša, ki se je vila pod udarci teh besed. Vpila je duša, ječala je v grozi, a usta so ostala brez besed.

Pogledal jo je, videl neskončno njeno bol: »Dovolj mi poljub!« Toda poljub je bil mrzel, hlad jo je spreletel po vseh njenih udih. Ni bilo v njem več one ljubezni, s katero so bili spojeni poljubi v prvih mesecih, v pomladi njune ljubezni.

»Zdrava! Zbogom!« Odšel je, ne da bi se okrenil.

Vrnila se bo pomlad, vrnilo cvetje, vrne se zopet maj, a on, po katerem hrepeni, ki si ga želi, se ne vrne.

Iz daljave so prihajali glasovi violine, nežno si je nekdo zapel njej dobro znano pesem. Kolikokrat jo je prepevala ob njegovi strani, ko sta sedela na vrtu. Ona joče!

Marica.

POTREBA PO ODDIHU

»Ti, možiček, doktor me hoče poslati v hriba, da se malo odpomorem.«

»To je pa res lepo. Vprašaj ga vendar, ali bi morda tudi mene ne poslal tja.«

POKLON

»Tetica, ti si morala biti zelo lepa, ko si bila mlada.«

»Zakaj pa, Tonček?«

»Ker te stric najbrž ne bi bil vzel, če bi bila takšna, kakršna si zdaj.«

PEK

Po dolgih letih je srečal Tone Porenta svojega prijatelja.

Prijatelj je bil pek in mu je pripovedoval, kako dobro se mu godi. Lepo hišo ima, dela čez glavo in zaslužka tudi, skrbno ženo in petnajst otrok.

»Dovolj, prijatelj,« mu je segel Tone Porenta v besedo, »kdaj pa prav za prav pečeš?«

IZ SODOBNEGA ŽIVLJENJA

Nekdo se striže v brivnici in brivec mu kar naprej pripoveduje same grozotne reči.

— Zakaj mi pa pripovedujete same takšne strašne reči, o krvi, o ubijalcih, o vampirjih... vpraša gost brivca.

— Zato, da vam gredo lasje pokonci, odgovori brivec, potem vas veliko laže strižem.

MODROST

Učenjaka je ujel dež na cesti. Razpel je dežnik in začuden opazil, da ima dežnik vse polno lukenj. Ker ni maral biti moker, je najel avto in prišel pol ure prej domov kakor po navadi.

Ko je stopil v sobo, je dobil svojega prijatelja v objemu svoje žene... Učenjak je nekaj trenutkov osupel gledal predse, potem je pa mirno rekel: »Človek mora imeti spodoben dežnik ali pa spodobno ženo.«

GLEDALIŠČE IN PIVNICA

— Med odmorom smo bili v gledališki pivnici. Tako dobro smo se imeli, na nas predstava ni kar nič več zanimala.

— A kakšna je vsebina?

— 10 steklenic piva in 30 prigrizkov.

PRAKTIČNO

V neko menjalnico je prišel hribovec šestdesetih let, ki pa je bil še prav dobro ohranjen.

»Oprostite,« je dejal, »ali bi mi ne mogli moje žene, ki je zdaj v petdesetem letu, zamenjati za dve drugi petindvajsetih let?«

POTEPIN

Sodnik: »Zakaj niste oddali denarnice, ki ste jo našli?«

Potepin: »Tisti večer je bilo že prepozno.«

Sodnik: »Pa drugo jutro?«

Potepin: »Ni bilo več denarja v njej.«

Žaba

Na Gorenjskem sta živela nekoč dva šaljivca, prvi bogat gruntar, drugi ubog kajžar. Pri miru nista pustila nikogar s svojimi zbadljivkami. Kadar sta bila sama, sta ščipala drug drugega. Sicer pa sta bila odkrita prijatelja.

»Da, res lepo vremen,« pravi prvi, ko sta z drugim koračila ob potočku, ki je namakal plodno zemljo obsežnega polja.

»Kakor zanalašč za gruntarje, da se bodo še bolj preobjedali,« je odvrnil drugi. »Nam revežem je vseeno, ko nič nimamo.«

»Delaj, pa boš imel!«

»Kaj naj delam, kako naj delam, s čim naj delam? Denar, denar! Tega mi daj! Ko bom kaj imel, bom pa delal!«

V tem jima preskoči pot lepa zelena žaba. V gruntarskem zanosu, malo pa v šaljivi objestnosti pravi prvi drugemu:

»Če poješ to-le žabo, živo in kakršna je, ti dam forint!«

»Vraga,« misli drugi, »kaj slabega sem že pogoltnil, pa sem še živ in zdrav. Daj forint!«

Nato skoči za žabo in že jo tlači v usta. Pol je je že v ustih. Nak, naprej pa ne gre, pa ne gre. Mož je pačil obraz, kakor bi bil v natezalnici. Končno omaga, potegne žabo iz ust in obupno pove:

»Ne morem! Dam ti forint nazaj, če poješ ti drugo polovico.«

Prvemu se je medtem forint že zasmilil. Denar je le denar! S kislim obrazom vzame forint in z obupnim naporom pogoltno zeleno žival.

Po tem dejanju se potrka prvi s prstom po čelu, oba se široko zarežita, rečeta pa samo:

»Zakaj sva jo prav za prav požrla?«

F. F.

DOMOVINA

in KMETSKI LIST

Upravištvo in uredništvo »DOMOVINE«, Ljubljana, Puccinijeva ulica št. 5, II. nad., telefoni 31-22 do 31-26
Račun Poštne hranilnice, podruž. v Ljubljani št. 10.711

Izhaja vsak teden

Naročnina za tuzemstvo: četrtletno 6.— L, polletno 12.— L, celoletno 24.— L. — Posamezna številka 60 cent.

Pregled vojnih in političnih dogodkov

V preteklem tednu je bil spet izgovorjen pomemben govor. Glavar Španije in šef Falange, ki združuje španske državljane na isti način kakor Fašistična stranka v Italiji in Narodno socialistična stranka v Nemčiji, je izpregovoril na ustanovitveni seji Narodnega sveta Falange. Ob tej priliki je odločno izjavil,

da ostane Španija trdno na strani Italije in Nemčije.

Rekel je: Moja prva beseda naj bo jasno izpričanje naše politične vere. Mussolinijev genij je ustvaril fašistično revolucijo po vojni. Kar je hotel italijanski narod pravičnega in človeškega, je uresničil fašizem po zanikanju versajskega miru. Socialni pojav z dodatkom narodnosti, to je bila fašistična revolucija. Drugič je zahteval v Evropi mednarodno pravičnost narodni socializem, ki se je tudi dvignil proti staremu sistemu, proti delovanju ljudskih front in je proglasil svet pravice in padec trgovinskih imperializmov. Tudi Španija ima svojo revolucijo, ker se je Španija borila proti komunizmu, tvori del uporniškega gibanja Evrope.

Bolj ko gremo v zimo, hujši so boji na naših frontah in nikjer ni nikakega izgleda, da bi se burni zagon vojne vihere v letošnji zimi kjerkol ustavil.

Poročila iz Afrike govore o odločnem uničevanju sovražnih postojank in zbirališč v Afriki. Zlasti drzen napad je bil izveden na alžirsko središče. Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 10. decembra, da je oddelček neke skupine torpednih letal pod poveljstvom kapitana Urbana Mancinija, ki je moral premagati posebno neaklonjeno podnebne razmere, izvršil smel napad na sovražna brodovje v Alžiru. Dva velika parnika sta bila zadeta in sta se razletela.

Angleži in Američani ponavljajo svoje mearske napade na cvetoča italijanska mesta.

V preteklem tednu so ponovno napadli Torino, Napoli in Palermo. Odvrkli so številne rušilne in zažigalne bombe, katerih eksplozija je zahtevala precejšnjih žrtev med prebivalstvom. Kljub ponovnim terorističnim napadom pa ostane zavednost italijanskega prebivalstva nezlomljiva. Po navodilih oblasti se prebivalstvo najbolj prizadetih mest v redu seli v varnejše kraje.

O izgubah, ki so bile ugotovljene v mesecu novembru

skupno s tistimi, ki niso bile vsebovane v prejšnjih seznamih in za katere so dospele do 30. novembra predpisane listine, je objavil Glavni stan italijanskih Oboroženih sil podatke, po katerih je bilo v vzhodni Afriki padlih 419, v Severni Afriki padlih 319, ranjenih 529, pogrešanih pa 23.284 vojakov in miličnikov. V Rusiji je bilo padlih 132, ranjenih 357, pogrešan eden; na Balkanu je bilo padlih 255, ranjenih 325, pogrešanih 46. V mornarici je padlih 109, ranjenih 256, pogrešanih 240, v letalstvu pa padlih 48, ranjenih 76, pogrešanih 140.

Na vzhodni fronti se kljub snežnim viharjem nadaljujejo borbe na vseh odsekih,

posebno silovite pa so bitke pred Stalingradom, v velikem kolenu Dona in pri Rževu. V sovražne postojanke od Donu so vdrele italijanske čete. Borbe na vzhodni fronti zahtevajo žrtve na eni kakor na drugi strani. Vsekakor pa ugotavljajo nemška vojna poročila, da imajo sovjetske armade ogromne izgube in da je bil močan sovjetski napad južno od Rževa razbit z največjimi sovražnimi izgubami. Sovjeti so samo v tej bitki izgubili 170 tankov. Vsega skupaj je bilo na vzhodni fronti v desetih dneh uničenih 1262 sovjetskih tankov.

Napad na bojišču v nepregledni afriški puščavi

Naša skromna božična darila

Enkrat na leto, za božične praznike, napoči čas, ko se želi vsakdo osvoboditi vseh težav vsakdanjega dne, svojih skrbi, borb in dolžnosti. Tedaj se zamislimo vsaj za nekaj ur v »dne naših lepših polovic«, v lepe mladostne dni, ko so nam še tički peli in rožice cvetele.

In v tem času nas vselej prevzame želja, da razveselimo svoje domače, svoje znance in prijatelje in vsakdo je vesel, če lahko ugodi temu poželenju. Prav nič ne mislimo na to, če je bila naša mladost morda siromašna in so bila darila takrat bolj skromna.

Z darilom hočemo dati izraza ljubezni, ki kipi v nas. To darilo pa ni da bi moralo biti dragoceno, zdaj niso časi za to. Njegov namen bo izpolnila tudi majhna stvar, vsak znak ljubezni, pa naj bo še tako preprost, če pride iz iskrenega srca in z dobrim namenom. Prava božična darila tako in tako ne smejo biti navadna darila, ampak morajo ustrezati času, veselju do nanovo porojenega življenja, ki si ga lahko predočujemo ali v Kristovem rojstvu ali pa v zimskem solnčnem preokretu. Zlasti ne smemo pri obdarovanju gledati na svoj okus, ampak samo na želje obdarovanca. Pri tem pa moramo seveda upoštevati naš lastni položaj, naše razmere in razpoložljiva sredstva. Ljubezen je izumljiva in nam že pokaže sredstva in pota, da lahko napravimo drugim veselje.

Najtežavnejša, a tudi najhvaležnejša pa je v tej dobi naloga gospodinjice in matere. Po cele tedne se v noč pripravljajo na te dneve in kar ne more pričakati dneva, ko bo svoji ljubi družinici pokazala svojo ljubezen. Hkrati pa se zave tudi svoje odgovornosti. In prav to je potrebno, saj oče in mati ne očistita vsega prahu in umazanosti samo našega stanovanja, ampak hočemo pospraviti tudi svoja srca in duše in iz njih odstraniti vse, kar bi nam v teh dneh moglo kvariti naše vesele občutke. To pa ni lahka naloga, saj nam je v našem vsakdanjem življenju le redkokdaj mogoče prepustiti naši duši osvobojujoč zalet v svetle jasnine! Vsega tega pa ne moremo storiti s tem, da bomo po cele tedne lazili od trgovine do trgovine in zbirali vsa mogoča dragocena darila, s katerimi obdarovanec navsezadnje ne bo vedel kaj početi ali pa bo njih dragocenost vplivala nanj porazno, ko bo videl, da on sam tega

ne zmore. Ne, svoje misli bomo osredotočili na vsakega izmed naših ljubih in poizkusili doumeti njih čustva in želje. Potem bomo takoj vedeli, s katero stvarjo jim napravimo veselje, kd pride potem tudi na nas same, saj vsi radi gledamo v hvaležne in od veselja plamteče oči.

Pri rodbinskih članih in bližnjih prijateljih bomo kaj lahko pravo pogodili. Težje pa bo pri bolj oddaljenih nam osebah, ki jim želimo iz kakršnega koli razloga pokazati majhno pozornost. Koledar, dobra knjiga, vstopnice za gledališče ali koncert, naročnina na primeren časnik ali pa še skromnejša darila: košarica s sadjem, škatla peciva, ki smo ga pripravili sami in ga okrasili z jelovimi vejicami, kava ali čaj, rokavice ali nogavice, žepni robci, sobna rastlina ali nekaj cvetic, kar nam je pač mogoče, so najpriljavnejša darila.

Tudi najskromnejše darilce, lično in ljubko pripravljeno, pokaže dobro voljo darovalca in lahko razveseli obdarovanca veliko bolj kakor dragoceno darilo, ki so mu ga poslali naravnost iz trgovine. Darilce naj bo lepo zavito v pisano božični papir, povezano s trakom ali srebrno nitko in okrašeno z jelovo vejico, da se bo čutil pravi božični vonj, že ko bo obdarovanec darilce razvijal. In zasije mu v srce in dušo žarek življenja, ki se tedaj nanovo poraja. Mar ni s tem izpolnjen ves namen darila? Hoteli smo napraviti veselje!

Glavna stvar pri obdarovanju so primerna darila, poklonjena z ljubečim srcem in iskrenim namenom.

Žrtve komunizma

Iz Novega mesta poročajo, da je na Suhorja padel kapitan Dobrivoj Vasiljevič, ki so ga dolenski bojevniki proti partizanom imenovali Iztočka po znanem glavnem junaku iz Finžgarjevega romana »Pod svobodnim soncem«. Kapitan Vasiljevič je bil Srb, rojen 1911 v Šurici pri Nišu. Že takoj lani se je odpravil v borbo proti partizanom. Le-tam pa se je posrečilo zajeti prav oni del posadke, kjer je bil Dobrivoj Vasiljevič kot poveljnik s svojimi tovariši Okornom, Galetom in kuratom Norbertom Klementom, prejšnjim kaplanom v Metliki. Tudi te tri so partizani pobili.

Med Orljami in Metnajem je dalje časa gospodarila partizanska »Tomšičeva udarna brigada«. Nedavno noč pa so bili partizani tega oddelka zajeti v skrivališču na Panchah. Padlo je večje število partizanov, vendar so poraženi komunisti odnesli mrtve — razen treh — in ranjene s seboj. Na bojišču so pustili nekaj orožja, med drugim težko strojnico. Isto noč so bili presenečeni partizani v Slivnici. Tudi tu je padlo precej komunistov, ki so jih pa tovariši odnesli s seboj, le enega so pustili na bojišču.

Te dni je minilo leto, odkar je stopila Japonska v vojno.

Ob tej priliki so bili med poglavarji osnih sil znamenjani pozdravi, ki pričujejo o vzajemnosti držav trojnega pakta. Japonska je po svojih poslanicah v Rim in v Berlin sporočila, da je neomajna v sklepu, voditi vojno ob strani Italije in Nemčije do popolne zmage, ki je vsem skupaj zagotovljena.

Te dni je bilo najdeno truplo župnika Jožeta Geohelija, ki je bil pred 4 meseci odgnan iz župnišča v Zaplani nad Vrhniko. Ko je bil zdaj ujet neki partizan, je izpovedal, da leži župnikovo truplo v Vranjih pečeh nad Podlipo. Farani so našli truplo na prvo adventno nedeljo. Bilo je močno razmesarjeno. Farani so ubogega župnika svečano pokopali.

V vasi Podgori pri Vidmu v dobrepoljski dolini je umrl prerane smrti 39 letni Lojze Prijatelj, oče

treh mladoletnih otrok. Ko so zavladali partizani tudi v Podgori, se je v Prijateljevi hiši naselil neki nasilnež, kateremu so morali dajati hrano in stanovanje. Pri tem pa je stalno grozil s smrtjo, kar je na gospodarja tako vplivalo, da so mu odpovedali živci in se mu pričelo blesti. To je tudi bil vzrok njegove žalostne smrti.

Vas Topol pod Bloščkom so partizani požgali. Zgorelo je 11 poslopij. Partizani so izropali hleve.

GOSPODARSTVO

Vsak gospodar naj uredi tri kupe komposta

Pri nas je še vedno prav malo gospodarjev, ki bi znali pravilno ceniti kompost, ker ne umejo pravilno kompostirati. Pravilno oskrbovan in dozorel kompost hrani skoro prav toliko hranilnih snovi v sebi, kot dovolj preležan hlevski gnoj. Nekateri gospodarji ga še bolj cenijo, posebno se obnese pri gnojenju vinogradov. Seveda dobimo dovolj hranilnih snovi le v pravilno urejenem kompostu. Dosti pa je še gospodarjev, ki niti ne vedo, kaj je kompost.

Kompost je zmes vseh odpadkov, ki jih ni mogoče nikjer več porabiti, a strohne, sprhne ali zgnijejo. Na kompost spada torej plevel, travne ruše, listje, slama, kurji in hlevski odpadki, smeti iz gospodarskih poslopij, drobir, drobnejše dračje, kurje perje, drobovje, kri, lesni pepel, saje, mah, smeti cestno blato in prah, dalje vsi kuhinjski odpadki, ki jih drugače ne moremo porabiti in prst.

Vse te odpadke zmečemo na kup, ki naj stoji v senci in je oddaljen od selišč. Tudi je prav, da skrbimo za primerno kritje. Ko se je teh odpadkov že dovolj nabralo, napravimo kup, ki je pri tleh 1—1½ m širok, ravnotoliko visok in poljubno dolg. Stranice naj bodo nekoliko nagnjene. Ko poravnavamo posamezne plasti, raztresemo mednje nekaj živega apna (na 1 m³ komposta 3—5 kg živega apna). Živo apno pospešuje zorenje komposta, ga zboljšava, obenem pa uničuje

zalego raznih škodljivcev in ogrcev. Ko je kompost primerno visok, ga temeljito stlačimo. Pri tem delu pa postopamo tako, da nastane v sredini plitva vdolbina in so robovi za dobric ped višji. Ker moramo namreč kompost večkrat prepočiti z gnojnico, bi se ta, ako bi ne bilo vzdignjenih robov otekla na tla.

V kupu prične kmalu vreti. Različne bakterije segrejejo kup tako, da doseže do 60 stopinj Celzija. Pri tej vročini se prično vsi odpadki kmalu razkrajati in nastaja najrodovitnejša in na hranilnih snoveh najbogatejša zemlja — črnica.

Kompost pa potrebuje pri vrenju in dozorevanju tudi dovolj vlage, zato ga često oblivamo z gnojnico. V ta namen nam služi zgoraj napravljena globelica, lahko pa tudi s primernim prišiljenim količem napravimo v kup luknjo, da pronikne gnojnica čim globlje.

Kompost pa je potrebno premetati vsako leto vsaj dvakrat (poleti in pozimi), da se tvarine dobro premešajo in da pride spodnja plast na vrh in obratno. Po dveh ali treh letih je kompost goden. Vse, kar smo zložili vanj, se je preosnovalo v temno, črnikasto zemljo, ki je, kakor smo že omenili, na hranilnih snoveh neprecenljiva. Vsak gospodar bi si moral urediti 3 kupe komposta, da bi bil vsak leto en kup goden za gnojenje.

Razmišljanje po letošnji suši

Vlaga je mimo solčne svetlobe najvažnejši činitelj za uspešno kmetovanje. Malokje so pa padavine in potreba vlage tal v pravem razmerju, temveč so padavine ravno v najbujnejši rasti rastlin poletju nezadostne tako, da nastopi pomanjkanje vlage v rastlinah ali, kakor imenujemo ta pojav, suša.

Najboljše je rešila vprašanje vlage natura sama v Egiptu z rednimi poplavamami Nila. Ker pa se je po nepotrebnem potratilo na ta prvotni način mnogo vlage, je priskočil naturi na pomoč človek, ki je zgradil v gornjem Egiptu čudo moderne tehnike, jezove pri Asuanu, od koder se dovaja vse leto po potrebi celemu Egiptu zadostna vlaga. Na mnogo enostavnejši način je rešil vprašanje vlage pameten Kitajec. Ob nizkih bregovih Rumene reke zgradil iz bambusovih palic nekaj metrov visoko vodno kolo, opremljeno s zajemalkami, ki se zadevajo se ob odvodni žleb same izpraznjujejo. Kmetovalec le prestavi od prilike do prilike žleb na njivi, da se vsa enakomerno prevlaži. Tisočletja že klopota ta vodna kolesa in rešijo letno 100 milijonov hektarjev zemljišča pred sušo, stotino milijonov ljudi pred lakoto.

Ni pa povsod mogoče tako namakati zemljišča. Z razvojem tehnike se je izboljševal tudi način namakanja. Kjer so stalni vetrovi, gonijo motorji na veter črpalke. Priprava je dobra, samo draga je. Preprosteje so si pomagali Bavarci, kjer je kakor pri nas zelo razširjeno gasilstvo. Namesto paradnih vaj in veselje v mirni dobi, stopi par sosednih vasi v akcijo in pričnejo, čim se prične oglašati suša, namakati polja in travnike s pomočjo brizgalne. Noč za nočjo vlečejo vodo iz potokov in rek in zalivajo zemljišča začeniši pri najpotrebnejših. V novejšem času postavljajo napredni kmetovalci velike črpalke na bencinski pogon, ki z razmeroma malimi stroški namočijo 10 in več hektarjev vsako noč. Za vrtove imamo lične priprave, ki razpršijo vodo v višini nekaj metrov, da pada kakor umetni dež na žejno zemljo.

Zaradi prevelikega izsekavanja gozdov so se tudi v Evropi pričele posebno poletji padavine zelo manjšati. Če ni štirinajst dni izdatnega dežja, že nastopa suša, kar v prejšnjih desetletjih ni bilo opažati. Zato moramo tudi mi pričeti misliti na umetno namakanje naših zemljišč. Kakor vemo, so se pred vojno že zelo udomačile motorne brizgalne. Mar ne bo najboljša vaja po-nočno namakanje polj v času suše? Mislimo, da

bo to v bodočnosti koristnejše kakor parade in veselice.

Drugi vzrok suše pri nas so prekorenite regulacije rek. Vsi regulacijski načrti so imeli edini cilj pred očmi — zabranitev poplav. Niso pa pomislili da se mora sila vode nekam unesti. Če ne more prek nasipov, jih hoče porušiti; če jih ne more, pa grize v dno in ga izpira. Gladina reguliranih rek stalno pada, žnja pa tudi gladina talne vode. Ker nima deževnica tako nikakega protipritiska od rek, se naglo precedi skozi zemeljske plasti in odteče. Več let že opazujemo polja in travnike ob taki regulirani reki, preko katere je zozidan jez. Sestava taj nad jezo in pod njim je ista, vendar pa je v vegetaciji zemljišč od daleč vidna razlika. Nad jezo bujno zelenje, pod njim že 14 dni po dežju suša. Da je gladina talne vode nad jezo višja in da je zato boljše rast na tamošnjih zemljiščih, se jasno kaže v globočini vodnjakov. Dočim zadošča nad jezo 4 metre, da pridemo do vode, moramo kopati pod jezo 12 do 14 metrov. Vsaka povodenj brusi globlje strugo, čigar posledica je vedno pomanjkanje vode v vodnjakih in na polju. Vodnjake moremo, drago sicer, a vendarle s pridom poglobiti in odpomoči pomanjkanju vode. Težje je pri polju, ker tu tudi namakanje malo zaleže. Edino možna preprečitev suše tu je zgradba jezov v gotovih razdaljah, jezov, ki bodo dvignili gladino rek in ž njo tudi gladino talne vode na tako višino, da bo mogla tudi lahka napravljena zemlja vleči vlogo do žejnih korenin naših kultur. Seveda je treba za vse to dosti denarja. Ker je pa v nevarnosti kmetijstvo širokih dolin, bodo v bodočnosti gotovo pristojna oblastva podprla splošne ljudske potrebe. Sila bo iz leta v leto večja, zato je treba, da pričnemo že zdaj razmišljati o tem, ker nele po toči, tudi po suši je zvoniti prepozno.

× **Edinstvena švicarska znamka.** Švicarska pošta ima novo znamko, ki je res edinstvena v vsej zgodovini švicarske, če ne celo svetovne filatelije. Na tej znamki ni nobene slike, pač pa nosi samo napis, ki vabi švicarsko prebivalstvo, naj pridno zbira odpadke. Kakor na vseh švicarskih znamkah, tako je tudi na tej napis v treh jezikih, ki bi se v slovenščini giasil nekako takole: »Da boste vzdržali, zbirajte staro robo.« Na enem spodnjih vogalov je napisana vrednost znamke, na drugem pa švicarski križ. Nova znamka bo nekoč za zgodovinarje gotovo ena najzanimivejših ter bo nekak košček zrcala sedanjih časov.

Kaj nam povedo številke o človeštvu?

Ze zadnjič smo pisali o številu človeštva. Po statističnih podatkih je bilo lani na vsej zemlji dve milijardi 216 milijonov ljudi. Če to število primerjamo s številom prebivalstva, kolikor ga je živel na zemlji leta 1800, vidimo, da je danes na svetu že dva in polkrat toliko ljudi, kakor jih je bilo pred 142 leti, ali z drugimi besedami, pomnožilo se je za celih 250 odstotkov. V tem časovnem razdobju, od 1800 do 1941, se je število prebivalstva v Ameriki dvignilo za 1110%, v Evropi za 300%, ostalih delih sveta pa povprečno za 200%.

Polovica vseh ljudi na zemlji prebiva v Aziji in komaj ena četrtina v Evropi.

Na evropski celini ima največ ljudi Rusija. V njenem evropskem delu jih živi približno 130 milijonov, od teh 31 milijonov samo v Ukrajini. Na drugem mestu po številu prebivalstva je med evropskimi državami Nemčija, ki šteje po lanskim številkah, kakor jih navaja omenjeni časopis, 97,4 milijona duš.

Najmanjša pa je v tem oziru Vatikanska država, ki meri vsega skupaj samo 0,44 kv. kilometrov ter živi na tem prostoru skupno le 1044 ljudi, od teh 677 moških. (Zadnje številke se nanašajo na ljudsko štetje iz leta 1933).

Bivša Jugoslavija je imela pred vojno približno 16 milijonov ljudi. Po podatkih, ki jih navaja »Wirtschaft und Statistik«, je v bivši Jugoslaviji živel lani 6,3 milijona Hrvatov, 1,26 milijona Bolgarov, 1,14 milijona Madžarov, 775.000 Nemcev, 760.000 Italijanov, 795.000 Albancev, 435 tisoč Črnogorcev, Stara Srbija, ki je pod nemškimi vojaškimi nadzorstvom pa je imela 4,5 milijona ljudi.

Vse velike države sveta so danes v vojni. Da pravilno presodimo njihovo sposobnost za delo in za boj, je dobro, če vemo, kakšne starosti je vse to ljudstvo po posameznih državah. Zanimive so naslednje ugotovitve:

V Italiji je na vsakih tisoč prebivalcev 250 takšnih, ki so stari od 15 do 30 let, 194 pa med 30 in 45. letom starosti. Za Nemčijo sta odgovarjajoči številki 232 in 246 na vsakih tisoč ljudi, v Rusiji 270 in 149 (zadnja številka upošteva ljudi med 30. in 45. letom starosti), v Ameriki, to se pravi v Združenih državah pa 269 in 217.

V Evropi ima med vsemj državami največ mladine Sovjetska Rusija, za njo pa takoj Italija. V Rusiji je na vsakih tisoč prebivalcev 361 starih manj ko 15 let, v Italiji 306, v Angliji 211, v Franciji pa 237, dočim je takšnih otrok na Japonskem 369 na vsakih tisoč ljudi, v Združenih ameriških državah pa 271.

Razmeroma največ starih ljudi pa je v Evropi na Nizozemskem: 111 na vsakih tisoč ljudi je starih nad 65 let, v Franciji 101, v Vel. Britaniji 91, v Nemčiji 79, v Italiji 74, v Rusiji 66, v Združenih amer. državah 60 in na Japonskem samo 47.

Navedene številke so le začasne. Svetovni zemljevid prebivalstva doživlja namreč temeljito spremembo.

Indija, ki zaradi vojne na Daljnem vzhodu stopa vedno bolj v ospredje, je ena najbolj obljubljenih dežel na svetu. Po podatkih, ki jih je dala ljudsko štetje lani, je imela Indija brez otoka Ceylona in Birmanije 388-8 milijona ljudi. Približno 296 milijonov jih živi v britanskih pokrajinah, 93 milijonov pa na ozemlju, nad katerim vladajo svobodni knezi.

V zadnjih desetletjih, to je od 1921 do 1941, se je število prebivalstva v Indiji dvignilo kar za 50 milijonov, ali z drugimi besedami, za celih 15%, kar je precejšen prirastek. V prejšnjem desetletju, to je od leta 1921 do 1931, je znašal prirastek indijskega prebivalstva le 10,6%. Na splošno lahko rečemo, da se število ljudi v Indiji poveča vsako leto za približno pet milijonov. Od približno 389 milijonov Indijcev, kolikor so jih pri lanskem ljudskem štetju našli, je bilo 201 milijon moških, 188 milijonov pa žensk. Vidi se torej, da je Indija ena tistih dežel, v kateri moški spol močno prevladuje.

Največje indijsko mesto je Kalkuta, ki ima nad dva milijona ljudi. Število prebivalstva v tej prestolnici se je v zadnjem desetletju povečalo za cel milijon.

Skupno z Birmanijo in otokom Ceylonom ima danes, oziroma po zadnjem ljudskem štetju Indija 415 milijonov ljudi. Če računamo, da je vseh ljudi na zemlji dve milijardi 216 milijonov, potem lahko rečemo, da jih ima samo Indija z Birmanijo in Ceylonom ne dosti manj ko eno petino.

IZGOVOR

»Danes je moj rojstni dan in ti si čisto pozabil nanj!«

»Ne, draga, nisem pozabil, mislil sem le, da nečes več, da bi te kdo nanj spomnil.«

ŽENA

NORAH LOFTS

V SUŽENJSTVU

Naslednje dni je morala Hestera skrbeti za blaginjo gostov. Nato pa je prišla v kraljestvo gospe Bridgesove nova kuharica, postarna ženica, ki so jo začeli kmalu klicati za »mamico«. Hestera je molče prevzela Martino mesto, škafi in metle pa so prešli na majhno, blede deklico, siroto, ki je morala biti vesela, da je našla zatočišče. Imenovala se je Phoebe. Spati je morala s Hestero.

Ker je zaljubljenost gnala Sama, da prebije še več noči s svojo izvoljenko, sta morala do neke mere zaupati Phoebi, ne da bi ji seveda povedala, kam odhaja Hestera ponoči.

»Včasih spim tu, včasih ne,« ji je razložila Hestera. »A naj ti nikar ne hodi na misel, da bi vohunila za menoj. In če komu le črhneš o tem, boš nekaj doživela!«

Phoebe, ki je skušala ustrciti vsem nadrejenim in ki je bila vsa prevzeta od Hesterine veličine in odločnosti, je plašno zajecjajala: »Nikomur ne bom ničesar govorila, gospa...«

Prvič v življenju se je čutila Hestera svobodna. Zdaj so bile vsaj noči njene.

Tretje poglavje

Hestera je pomenila naklonjenost gospe Bridgesove tudi varstvo — a ne samo varstva, tudi nadzor. Mamici pa ni bilo do tega, da bi jo nadzorovala. Nihče se ni brigal, kaj počne Hestera, ko je luč v kuhinji ugasnila in je bilo dekletovo dnevno delo opravljeno — njej in Samu pa so se zdele pomladne noči kakor nalašč ustvarjene za njiju pa sta se potikala po gozdu in si izkazovala nežnosti. Jeseni odpadlo listje je bilo dobrodošlo ležišče za zaljubljenca. Okrog njiju so rasle divje hijacinte in širile sladki vonj, z grma divjega šipka so padali nanju cvetni listi. Toda Sam in Hestera, ki sta se vsa predajala svojim čustvom in nasladi, sta bila slepa za vso to lepoto, — bilo jima je, kakor da sta prva človeka, kakor da sta šele onadva odkrila skrivnost ljubezni.

Jobu Wainwrightu, ki je od Eline nezgode še strože pazil na vse, kar se je godilo v njegovi hiši in med služinčadjo, ni ostalo dolgo prikrito, da se je njegov konjski hlapec spetal z dekletom, ki je imelo zalo kodrasto glavo. Ne da bi se Job tega zavedal, so Martine besede v tistem znamenitem razgovoru vplivale na njegova čustva. Odslovljena ljubica mu je bila očitala, da se je izpozabil nad mladoletnim dekletom, in takrat šele je prišlo Jobu na misel, da bi to res lahko storil. Doležljive v ogolem majhnem bitju ni videl nič drugega kakor hčerko ženske, ki je spravila gostilno pri »Zlatem runu« ob dobro imé, nanekrat pa je spoznal, da se je bila Hestera med tem razvila v zalo mlado žensko. Poželenje ga je zdaj zgrabilo s tolikšno močjo, da se mu ni mogel več upirati. Zavest, da dekle ni več nedotaknjeno, nikakor ni zmanjšala njegovega poželenja, nasprotno, še povečala ga je. Nedolžnosti ni posebno cenil.

Nazadnje se ni mogel več premagovati in je sklenil odsloviti Sama, da bi imel sam prosto pot do Hestere. Se bo že našla kakšna pretveza.

Nekega jutra je prišel v hlev in je vrgel pogled tudi na pregrajo, za katero je bila zaloga ovsa. Pregledoval je polprazno vrečo ovsa in zmajeval z glavo.

»Pa menda ne prodajaš ti pod roko mojega ovsa?« je grobo nagovoril Sama.

»Kaj takega pa že ne!« je razdraženo odvrnil Sam, ki si je bil v svesti, da je po krivici osumljen.

»To lahko vsakdo reče!« je godrnjal Wainwright. »Stvar pa je ta, da je tu v vreči manj ovsa, kakor bi ga moralo biti. A jaz si kaj takega ne dovoljujem! Kradli mi ne boste. Letos ne dobiš nobene plače. In ovsa ne bom več puščal tu. Odslej ti ga bom dajal vsako jutro toliko, kolikor ga smeš porabiti. Vsi ste enaki. Lastno mater bi prodal za šiling.«

Sama je zalila rdečica. Preteč je planil h gospodarju. »Nikomur ne dovolim, da bi me

imenoval tatu!« se je zadrl. »Slednji gram ovsa so pozobali konji tu v hlevu. Zahtevam, da preključete svoje besede, gospod!«

»Ne preključem jih!« je kričal krčmar. »In svetujem ti, da mi ne mahaš s pestjo pred obrazom, ti predrznež nesramni! Glej, da mi izgineš! Le enkrat naj te še vidim na svojih tleh pa bom dal poklicati orožnike. Zdaj pa: marš! In bodi srečen, da te ne dam na mestu zapreti. Najmanj za trideset šilingov si me ociganil — —«

Sam je zamahnil. Udarec je zadel Wainwrighta v brado. Krčmar je zarjul in pograbil prvo stvar, ki mu je bila pri roki: sekuro. V slepi jezi se je vrgel na napadalca. Sam je planil iz hleva, se pred pragom znova obrnil in sunil Wainwrighta v trebuh. Krčmar se je opotekel, a se je vzravnil in tresnil s sekirnim ročajem po Samovem ramenu. Nekaj je zaškrtnilo. Roka je omahnila in Sam, ki ga je prešinila ostra bolečina, se je naglo umaknil.

Odšel je, ne da bi mogel razumeti, zakaj je bil tako na vsem lepem ob službo in zakaj je njegov gospodar, ki mu je bil doslej zmeraj naklonjen, zdaj naenkrat postal ves drugačen. Sklenil je stopiti najprej h kovaču, ki je bil tudi živalski padar, — morda mu bo pripravljen pregledati roko, ki je postajala vsak trenutek težja.

»Krepek udarec je moral biti,« je mrmral kovač, ko je ogledoval rano. »Kost je zlomljena. Zahvali boga, da samo ena!«

»Zdaj mi še ti prideš s tem!« je ogorčen odvrnil Sam. »Wainwright mi je dejal, naj zahvalim boga, da me ni dal namestu zapreti za nekaj, česar sploh nisem zakrivil. Svinja! Včeraj in predvčerajšnjim si je ogledoval vrečo ovsa... nikdar ni črnil besedice — zdaj pa naj kar na lepem manjka za trideset šilingov zrnja! Lepa reč — nič plače, brez službe, povrh pa še zlomljena roka.«

»Bodi miren,« je prigovarjal kovač, ki mu je skušal naravnati kost. Sam je stisnil zobe. Čutil je peklenske bolečine. Slednjič je namazal kovač kos platna z obližem, počakal, da se je strdilo, nato pa začel obvezovati roko.

Kasneje je postregel Samu z zajtrkom, ki ga je Sam tem rajši vzel, ker ni vedel, kdaj in kje bo spet dobil kaj pod zob. Kovačeva žena mu je odrezala kruha, ga namazala z maslom in mu razrezala slanino. Sam pa ji je moral med tem še enkrat podrobno popisati vse zgodbo.

»Nekaj ima zoper tebe... jasno je, da mora imeti nekaj zoper tebe,« je menil kovač. »Saj drugače ni tako nasilen, ne? Kaj bi le moglo biti.«

Sam je skomignil z rameni. »Ničesar ne razumem. Lahko pa mu dokažem, da laže. Saj niti polna vreča ne stane trideset šilingov. Najrajši bi šel sam k orožnikom in ga nanzanil, da me je ogoljufal za plačo... Ali pa bom tudi prišel do svoje pravice?« Utihnil je in potrto gledal predse.

»Nekaj mora imeti zoper tebe,« je ponovno menil kovač. Nekaj časa so vsi trije molčali. Nazadnje je kovačeva žena vprašala Sama, kaj namerava zdaj početi.

»Drugo službo si bom poiskal,« je zavzdihnil, »in sicer kar najdalje od tod... kjer mi stari nesramnež ne bo mogel škodovati z lažjo, da sem tat — —«

Nenadoma je utihnil. Prišlo mu je na misel, da pomeni služba v oddaljeni grofiji ločitev od Hestere. Zmeden je planil po koncu, se naglo poslovil in odhitel. Kovačeva sta majaje z glavami zrla za njim.

Sprt s svetom in samim sabo se je vračal Sam k »Zlatemu runu«. Kakšno vražje življenje je bilo tu, da se je moglo človeku primeriti kaj takega! Včeraj si bil še zdrav, s poklicem, ki si ga imel rad, z dekletom, ki te je osrečevalo — danes pa je vsega konec, vse razbito na kose! V ušesih so mu še zvenele kovačeve besede: »Nekaj ima zoper tebe — —«

Nekaj mora imeti zoper tebe...« To je že mogoče, ne pojasnjuje pa ničesar, le novo uganko zastavlja. Iz kakšnega razloga je mogel Job Wainwright na vsem lepem zasovražiti svojega konjskega hlapca, mu očitati prestop, v katerega niti krčmar sam ne more verjeti?

Zatopljen v misli, ne da bi bil mogel razrešiti uganko, je prišel do gostilne in je sedel na nizki zid onkraj ceste. Končno je zagledal na gostilniškem pragu nekoga, po katerem je mogel poslati obvestilo svoji izvoljenki. Bila je to Phoebe. V rokah je držala škaf in se je pravkar pripravljala, da bi pomila prag. Sam ji je pokimal. »Če vidiš Hestero, ji reci, da čakam pri »Treh hrastih«. Pride naj, kakor hitro ji bo mogoče,« je šepetal Sam.

Phoebe se je počutila počaščeno z zaupanjem, ki ji ga je bil izkazal in je uslužno prikimala ter obljubila, da bo izpolnila naročilo.

Prvič po mnogih letih je imel Sam prost dan. Več ko dvanajst dolgih ur je ležalo pred njim, kajti biti je moralo šele nekaj čez osmo, in Hestera nikakor ne bo mogla priti pred deveto zvečer. Zdelo se mu je nemogoče, da je stalo onkraj ceste, komaj dvajset korakov daleč, vse to, kar je vsak dan jemal v roke in česar se nikdar več ne bo smel dotakniti: metla, ki je z njo pometal pod, homoti, česalniki, vile, ki jih je prej Wainwright dvignil zoper njega. Za trenotek ga je obšla misel, kaj neki bi se zgodilo, če bi se zdajle vrnil in se lotil dela, kakor da se ni bilo prav nič zgodilo. Bi mar gospodar izpolnil grožnjo in bi poklical orožnike? Ali pa bi se tudi on delal, kakor da se ni bilo nič zgodilo? Vse to se mu je zadelo kakor hude sanje, toda bolečina, ki jo je čutil v roki, je pričala, da je bilo res, prekleto res.

Potikal se je okrog hiše, dokler ni našel koticke, iz katerega je mogel videti v hlev. Videl je, kako se je drugi hlapec Jerry trudil, da bi sam zmagal delo. Tim, ki je kot dečko prevzel Eline delo, nato pa postal vrtnar, mu je sicer pomagal, a je napravil vse narobe. Ob njem je stal Wainwright in mu ukazoval, a ga je še bolj zmedel, tako da Tim sploh ni mogel zapreči mladega, ognjevitega žrebca pred kočijo. Samu je dobro delo, da je povzročila njegova odpustitev takšno zmedo.

Čez nekaj časa je prijezdil iz gostilne gospod Enoch, zastopnik lorda Loddona. Lord Loddon je imel posestva v Norwichu in gospod Enoch se je na svojem inšpekcijskem potovanju po grofiji navadno ustavil že pri »Zlatem runu«. A glavno polje njegovega dela ni ležalo v tem kraju, temveč v newmarketskem distriktu, kjer je imel njegov gospodar žrebčarno! Skupna ljubezen do konj je dala njemu in Samu že pogosto povod za pogovore.

Enochov konj je nemirno cepetal in jezdec mu je moral posvečati vso pozornost, tako da je zagledal Sama šele tedaj, ko je stopil pred konja in ga zgrabil za uzdo in zaklical: »Pazite — jermen pri sedlu je zapleten!«

»Hej, Sam, kaj pa počnete tu zunaj?« Enoch se je ozrl v njegovo obvezano roko: »Kaj ste se ranili?«

»Razjahati morate, gospod,« je dejal Sam. »Jermen pri sedlu drgne konja... zato je tako nemiren. Bojim se, da ga samo z eno roko ne bom mogel spraviti v red.«

»Zapleten je?« je mrmral Enoch. »Lepa malomarnost...« Skočil je na tla in dodal: »Če bi se mi konj splašil, bi si lahko zlomil tilnik. In vse to po krivdi tistega tepca v hlevu. Povsod morate biti vi zraven, Sam... nadzorujete lahko tudi z ranjeno roko.«

»Odslovili so me, gospod,« je dejal Sam, »in roka je zlomljena.«

»Ne razumem...« je dejal Enoch, ko je odpenjal jermen in ga naravnaval, pošten hlapec se vendar ne odslovi kar tako zavoljo zlomljene roke — saj se roka pozdravi — in je vendar potreben nekdo, da nadzoruje delo tistega, ki ga nadomešča.«

»Gospod Wainwright me je obdolžil, da sem kradel... da sem mu jemal oves in ga prodajal. A bog mi je priča, da je to laž! Niti grama si nisem prisvojil.« In pripovedoval mu je, kaj se je bilo zgodilo.

Enoh je mislil, da mora opomniti Sama, da ne bi bil smel dvigniti roke na svojega gospodarja.

(Dalje.)

Stane Molki:

Konec.

»Stare so že te naše Peči; marsikaj bi mogli povedati naši zaflikani zidovi, ko bi mogli govoriti. Toda poslušajte, kaj vam jaz povem! Mi vsi smo zrasi na Pečeh pa nobeden od vas ne ve ničesar o prepadu, ki je bil že za naših dedov uganka. Kdo od naših očetov se je upal poseči v skrivnost temnega brezna, da bi odkril Pečem, kaj se skriva v globini, kamor pada voda? Nihče? Zato tudi nič ne veste o temni luknji. Jaz pa vem! Sam sem odkril, ko sem v nedeljo hodil tam okrog in še mislil nisem na kako posebnost. Tako se mi je že mnogokrat zgodilo: tavam, tavam in ne vem, kaj hočem, pa se odkrije pred menoj kaka že davno pozabljena zgodba. — Slišite, ali ni pred petimi leti zmanjkala Tepki krava?«

Tepka je prikimal.

»Vidite, zmanjkala je krava, odgnali pa so jo tatje. Kdo bi dvomil o tem! Če pa tat ukrade kravo, je ne bo pobijal, ker nima kam z mesom, ampak jo bo prodal in denar spravil. Tako stori vsak premišljen zmlkavt in tudi oni s Tepkovo kravo je kaj podobnega storil. Potem se spominjate neke noči, nemara nekaj večerov potem, ko je izginila žival. Bila je jasna noč. Mesec je svetil in mi smo se zagovorili pozno v noč na tej klopi.«

Trnjolček je samozavestno udaril po klopi. Može, kakor da so se spomnili nečesa strašnega, ki jim je nekoč pretreslo duše, so se zganili in spet obsedeli brez besed.

»Naenkrat — ali se spomnite? — je neke blizu prepada počilo in slišali smo, kako je nekdo zakričal. Tega sem se spomnil, ko sem oni dan zadel z nogo ob nekaj trdega, puškinemu kopitu podobnega. Pobrál sem palico in odgrebel z njo tisto reč. Bila je puška, stara in od rje izdelana, toda še vedno zelo močna in težka.

Grem dalje s tistim pihalnikom v roki in stopim na skalnato stezo, ki vodi v prepad. Dober meter pod robom pa zagledam luknjo z gladkim pragom.« Trnjolček je postal rdeč od pripovedovanja.

»Za božjo voljo,« si mislim, »če le niso tatje ali razbojniki? In jo uberem nazaj. Pri tem pa sem nehoté pogledal v globino. Globoko spodaj, skoraj v temi, se je razbijal slap in voda, ki je otekala — kaj mislite! — je gladila človeške kosti.«

Trnjolček je prenehal besedovati. Šel si je z dlanjo prek obraza, kakor bi hotel zabrisati spomin na ono presenečenje. Poslušalci so mislili, da je končal.

»Zakaj niste šli dalje?« je vprašal Peter. Njegovo spoštovanje do Trnjolčka se je povečalo, zato je bolj olikano postavil vprašanje.

Trnjolček se je zasmejal: »Le nikar, fant! Kaj bi neki bilo v luknji drugega kakor razbojniki! Tem se je treba umakniti!«

»Seveda,« je menil Tepka, »ampak puška je bila zakopana, zato gotovo že davno ni nobenega več za tistim gladkim pragom.«

Temu so pritrdili tudi Orehek, Janez in Jezerec. Ko je Trnjolček videl, da ga lovijo za jezik, je spet napravil mir in začel razglabljal, kako in kaj bi bilo mogoče in kaj je on storil, ko se je tisto nedeljo vrnil domov.

»Čakajte, da vam povem: Ko sem prilezel na rob, sem si urno pomagal stran in domov. Za vsak primer sem na vežnih in hlevnih vratih pribil nova zapaha in tudi druge luknje primerno opremil, kajti pred roparjem ni nikoli nič varno. Potem sem vso noč premišljal o oni čudni noči, ko je počilo, in o kravi, ki je bila izginila.«

»To so bili tatje!« se je razvnel. »Eden je bil prodal kravo in se vrnil k drugemu v luknjo nad prepadom. Pa sta se menda sprla in najhujši, Bog ga kaznuj, je spravil denar, drugega pa ubil in ga pahnil v prepad. Več jih ni bilo ko dva, saj je počilo samo enkrat.«

Pečjani so kimali in verjeli Trnjolčkovim besedam. Nekaj takega so bili že prej slutili. Zdelo se jim je, da so včasih videli sumljive ljudi, ki so pohajali preko Peči v Studenec in se od tam vračali po skrivnostnih potéh v goščavo. Nihče pa ni vedel, kam so izginjali. Prihajali so med hiše in odhajali in živa duša ni vedela, kje je njih dom.

Ko so se Pečjani razhajali, so opazili, da Lisjakovega Petra ni nikjer več na Pečeh. Orehek je pretaknil vso bajto in hlev, pogledal je pod kozolec, — zaman!

Novica, da je izginil Peter, se je zaradi izredne zmožnosti ženskih jezikov bliskovito razširila po vseh kotih. Črna slutnja je tedaj legla na Peči, kajti bili so prepričani, da je Peter razbojnik. Prišel bo neko noč s tovariši in jim še to revščino odnesel.

Trnjolček je bil v trenutku pri vratih in pregledoval zapaha. Nemara je hotel pribiti novega, pa ni bilo prostora, zato je samo postavil za vsaka vrata sekuro, da bo imel ponoči orožje pri roki.

Med tem pa je Lisjakov Peter taval po gozdu okrog prepada. On je bil edini, ki ni verjel Trnjolčkovim besedam in mu je še ostalo zvrhano mero poguma. Ker ga je gnala radovednost, kako daleč lahko pride po kameniti stezi in če je res v steni prepada luknja, se je odpravil gledat, česar ne bi storil nihče na Pečeh. Ker pa je bil močno stikáv in je moral videti vse, ni prišel do prepada. Nekje v gozdu je zagledal med dvema skalama toporišče sekire. Segel je po njej in nehote izvlekel še velik kramp. S takim orodjem so se Pečjani odpravljali z gozd.

Peter je pobral oboje in odnesel domov. Spet je legla na Peči skrivnost. Videli so, da Peter ni tat; ampak čigavo je orodje?

Trnjolček je vkljub tolikim zapahom naredil še enega čez cela vrata. »Meni verjemite,« je rekel, »to so tatovi!«

III.

Od tiste nedelje dalje, so na Pečeh skrbno zapirali vsa okna in vrata. S še večjim prezirom so gledali na one »Spodnje«, s katerimi si nikoli niso bili dobri. Nemara so celo »Spodnje« vzredili tatove, ki zdaj ogražajo Peči? Zlasti Trnjolček je zbesedoval nanje vse uroke, ki pa menda niso zalegli, vsaj pokazalo se ni nič posebnega.

Zivino so največ krmili v hlevih, ker niso imeli pastirjev. Samo Peter in Matevž sta včasih gnala v gmajno pa takrat je moral vedno Matevž paziti na vse krave in vole. Peter je izginil v gozd in šaril nad prepadom. Nekeč je skušal iti po stezi v luknjo, pa se mu je odkrnil kamen in se je Peter domislil, da bi bilo bolje, če bi imel vrv.

Vselej, kadar se je po brezuspešnem iskanju vrnil na gmajno k Matevžu, je pripetljivo govoril sopsatirju: »Boš videl, Matevž, jaz bom nekaj odkril.« Potem sta odgnala domov in molčala.

Strah na Pečeh je pojemal in ko se je poletje nagibalo v jesen, se je celo Trnjolček unčel.

Ko se je splošno začela jesenska paša in so že pusi otroci, si je Peter na skrivaj, utrgal karkoli urico časa in šel nad prepad. Nekaj mu ni dalo, da bi nehal govoriti o prepadu in hoditi tam okrog in iskati. Vtaknil je glavo v vsako špranjo in se mnogokrat osvežil pri studenci. Ob nedeljah ni več zahajal na Trnjolčkovo klop, marveč nad prepad. Sedel je poleg tolmunčka in opazoval v njem zeleno mahovje, ki je stegovalo nežne vodene vejlice in ni mirovalo niti trenutek. Kadar je vrgel v prepad kamen, je lišal, ako se je spredaj razbil; in se je zamislil. Tja je moral nekaj pasti človek s Peči. Orodje iz gozda je bilo brez dvoma njegovo, samo da ga Pečjani niso poznali, ker so mislili samo na tatove. In Peter se je spet lotil iskanja. Mora najti kake sledi za Orehkovim hlapcem Jakom.

Ko je nekoč naglo vstal izpred tolmunčka, so mu oči obstale v skalnati špranji blizu prepadovega robu. V špranji je tičal čevljev, cel nepoškodovan čevljev. Peter je skočil tja in potegnil obuvalec iz razpoke. Bil je težko okovan čevljev, zadnjaj pa presekan skoraj do polovice stopala. Peter je stisnil obuvalec pod pazduho in zdrvel pred Trnjolčkovo bajto, kjer je upal najti zbrane pečjanske može.

Trnjolček je prvi opazil čevljev in se čudil: »He, stare cape pobira! Se vidi, da ni nič prida fant.« Peter se je obrnil k Orehku in mu pomolil čevljev pod nos: »Ali poznate tale čevljev?«

Orehek se je obiral, kakor da ne bi vedel, kaj vse to pomeni. Nazadnje pa je rekel, da ne ve nič o tem škrepetu.

Prav tako so menili ostali sosedje in se začeli smejati Petru češ: ta ni pri pravi pameti, ko pobira stare cape po grmovju in hoče vedeti, čigave so.

»Tudi za orodje ne veste?« je spet vprašal Peter.

Zdaj so se može zresnili. Zaslutili so, da Peter nekaj ve! Vprašujoč so se spogledali. Ko ne bi Trnjolček zevnil, bi nemara uganili, saj je nekaj

kar tiščalo iz njih, pa niso vedeli kaj. Toda Trnjolček!

»Kaj boš,« se je ustil, »orodje je razbojniško. Le pomisli na sekuro, kako je pripravna za trganje vrat.«

Peter je stisnil čevljev pod pazduho. »Meni se zdi, da je bilo orodje Jakovo in čevljev je tudi njegov.«

Pečjani so osupnili. Orehek se je prijel za glavo in se čudil, kako da se prej ni spomnil Jakovega orodja. Spet se je razvnela med ženskami govornica, da je Jaka nemara v prepadu, razbojnikov da sploh ni. Pa kdo bi se menil za razbojnika! Vse je prešinjala misel, da se je ponesrečil eden izmed Pečanov, pa niti vedel niso za njegovo smrt. »O, ta Lisjakov Peter, to je lisjak, njemu ne ostane nič skrito!« so rekle pečjanske matere.

IV.

Na Pečeh po tisti nedelji niso delali. To se pravi: kar so vzeli v roke, jim je izpodletelo. Če je mislila mati skuhati žgance, ji je nastal močnik, če je oče hotel stopiti na njivo po fižol, se je zmotil in je ruval krompirjevko. Ali pa otroci! Vse jim je padalo iz rok, lonci, sklede, žlice, ker vseh misli so bile nad prepadom, kamor je bil padel hlapec Jaka.

Bistroumni Peter, ki je bil sicer videti jako topoglav, je ob večerih pravil, da se je Jaka gotovo usekal v nogo, saj je čevljev presekan. Pri tem je Peter poskal razmesarjen čevljev in kazal, kako je to moglo biti. Usekal se je in si šel hladiti rano v studenec.

Poslušalci so vneto priklimali.

»Toda rana je bila huda — (Peter je pokazal čevljev) — in se je revež onesvestil.«

Tako je pravil Peter vsak večer po večerji in Orehkova mu je pritrdila: »Pa je padel in se ubil! — Bog mu daj nebesa!«

Trnjolček pa še ni verjel. Trdil je venomer, da so v gozdu tatovi, in je razbijal vrata, kakor bi imel milijone v bajti.

»Hentaj-ta,« je rekel včasih. »Jaz vem, da so tatovi. Boste videli, da vem!«

Prihodnjo nedeljo je Peter povedal, da gre v prepad.

»Kam boš šel, da se ubiješ!« je rekel Orehek.

»Ne, vzem bom vrv in se privezal nanjo. Vi me boste pa spuščali.«

Orehek je bil neodločen. Mihal je z glavo na desno in levo in brundal. Spuščati fanta v prepad je vendar nevarno in on je odgovoren za njegovo življenje.

»Jaz te že ne bom spuščal!« je odgovoril.

»Kakor hočete,« je rekel Peter, prav nič iznaden. »Me bodo pa drugi.«

»Pomisli fant, to te lahko stane življenje,« je silil vanj Orehek.

»Ze vem,« je rekel Peter. Kazalo je, da se ne bo dal pregovoriti. Sosedje so menili, da je fant mlad in ne ve, kaj je življenje in poseganje v božje roke, ko si išče smrti. Vendar je vsakemu Pečjanu tla iskrica upanja, da bo Peter res šel v prepad in jim pojasnil skrivnost.

Zgodaj popoldne so se odpravili Pečjani nad Hudičovo brezno, da spuste vanj Petra, Orehkovega hlapca. Peter je nesel vrv, na enem koncu si jo je bil že privezal okrog pasu in otroci so radovedno hodili okrog njega in ga pogledovali z zvedavimi očmi. Gotovo se jim je vzbujalo spoštovanje do tolikega poguma.

Nad prepadom so privezali vrv k smreki, Orehek in Tepka sta jo prijela in popuščala, kakor je Peter lezel v globino: ped za pedjo in včasih cele minute nič.

Ko je bil Peter že globoko med mokrimi stenami, je šepnil Tepka Orehku na uho:

»Kdo pa je bil tvoj hlapec, Jaka, da se fant tako zanima zanj?«

Orehek je popuščal vrv in se potopil v tiste dni, ko je prišel Jaka v službo. Neko pomladno dopoldne je prišel človek in se ponudil za hlapca. Pogumen je bil kakor Peter. Rekel je, da mu pravi Jaka in pri hiši se pravi pri Korenovih. Na koncu Repjega da mu gostujeta oče in mati in mlajši brat. In mu je Orehek verjel, ne da bi vedel, kako se piše.

»Ne vem,« je rekel Orehek. »Menda sta oba doma iz Repjega ali kaj.«

Vrv je omahnila, kar je pričalo, da je Peter na dnu. Dolgo so čakali Pečjani na robu in podili otroke proč, da jim ne bi pocepali v globino. Včasih so pocukali za vrv, pa niso dobili odgovora. Skoraj strah jih je bilo ob misli, da se fant sedemnajstih let potika po globini, kjer bobni voda in škropi huje kakor najsilnejši dež. Po dolgem času je nekdo — (Trnjolček seveda) — pogledal v prepad in videl Petra, ki se je z velikim predmetom odpravljal kvišku. »Zdaj pride,« je rekel Trnjolček. »Nekakšno cunjjo ima — mokro cunjjo... Vlecite!«

Orehek in Tepka sta počasi dvigala Petra in ga naposled vsega mokrega privlekla čez rob. Na vrvi je imel privezan veliki Jakov suknjč. Peter je onemogel sedel na skalo in Pečjani so zapazili v njegovih očeh solze.

»Revež, moj brat,« je rekel Peter in je pokazal suknjč. »Ubil se je.«

DOMAČE NOVICE

* **Molitve za zmago.** Na Marijin praznik 8. t. m. so bile v ljubljanski stolnici slovesne molitve za zmago in za poživljanje krščanskih načel v borbi proti komunizmu. Službe božje so se udeležili: Visoki komisar, Divizijski poveljnik, Zvezni podtajnik in številni drugi predstavniki oblastev. Po slovesni službi božji je vojaški kurat v nagovoru naglašal pomen te nabožne slovesnosti in je rekel, da preveva italijanske Oborožene sile in ves narod trojno ime: Bog, domovina in družina!

* **Genovski nadškof pri papežu.** Kakor smo poročali, je bila Genova že večkrat napadena od angleških letalcev. Te dni je bil pri papežu sprejet genovski nadškof kardinal Boetto, ki je papežu opisal škodo po zadnjih letalskih napadih. Ob slovesu je papež naročil kardinalu, naj sporoči genovskim vernikom njegovo očetovsko sočutje in papeški blagoslov.

* **Smrt jezuitskega generala.** V generalski hiši jezuitskega reda v Rimu je v nedeljo zvečer umrl pater Vladimir Ledohovski, general jezuitskega reda. Bil je poljskega rodu in star 76 let. Jezuitski red šteje danes 27.000 članov po vsem svetu.

* **Občinske izpremembe.** Po odredbi Visokega komisarja sta se združili občini Kočevje-mesto in Kočevje-okolica v eno samo občino Kočevje. — Za izrednega komisarja občine Vlišnja gora je bil imenovan fašist Francesco Rabalotti.

* **Obvezni posek gozdov** je bil razširjen na naslednje pasove na obeh straneh proge: 1. vzdolž ceste Štalcerji, Novi Lazi, Kočevska Reka, Goteonica, Grčarice, Rakitnica in Dolenja vas, ter 2. vzdolž ceste Mirna peč-postaja Mirna peč.

* **Kdo je pripravljen dati kri za bolnike?** Iz ljubljanske bolnišnice poročajo: Število razpoložljivih dajalcev krvi se je skrčilo. Da bi se potrebnim bolnikom vselej ponadomestila kri, so povabljeni posamezniki, naj priskočijo na pomoč. V poštev pridejo polnoletne, zdrave, zlasti boljše hranjene osebe. Potrebne preiskave so vsak ponedeljek zjutraj na prvem kirurškem oddelku. Za dano kri prejme vsakdo plačilo in dobi obenem dodatno živilsko nakaznico.

* **Požar na Rakeku.** Pred dnevi je nastal na Rakeku požar na žagi Franca Zagarja. Vnel se je zaradi kratkega stika in se je širil z brzo naglico. Vojaško oblastvo na Rakeku je dalo na razpolago vojaštvo, ki je takoj pohitelo na kraj nesreče, kjer so najprej rešili stroje, nato pa skladišče lesa. Pozneje so prihiteli na pomoč tudi gasilci iz Postumie in Logateca. Kljub požrtvovalnosti je za 80.000 lir škoda.

* **Železniška nesreča pri Logatecu** se je nedavno primerila zaradi napačnega premikanja na progi. Pri tem se je smrtno ponesrečil železničar Lucijan Gril. Krivci nesreče bodo izročeni sodišču.

* **Poostrene kazni proti kršitvam naredbe Visokega komisarja.** Visoki komisar ljubljanske pokrajine izdaja razne naredbe, katerih kršitve so do sedaj kaznovala deloma policijska oblastva, deloma redna sodišča, deloma pa tudi izredno vojaško sodišče. Večina teh naredb obravnava predpise glede proizvodnje, porazdelitve, prodaje, potrošnje in cen življenjskih potrebščin. Zadnje čase smo spet čitali celo vrsto obsodb po teh naredbah. Zato opozarjamo, da so predpisi v teh naredbah strogi, ker so izdani ob izjemnih razmerah, ki jih je ustvarilo vojno stanje. Zlasti velja to glede oskrbe z življenjskimi potrebščinami.

* **Vodnikova pratika 1943** mora letos v vse slovenske domove! Prinesla bo mnogo poučnega in zabavnega čtiva izpod peres uglednih piscev in bo tudi lepo ilustrirana: imena Gaspari, Šubic, Podrekar, Gorše itd. jamčijo za to. Nihče ne sme to pot ostati brez Vodnikove pratike, te naše tradicionalne ljudske čitanke!

* **Po stari kmetski sodbi** je dan sv. Lucije, ki smo ga praznovali preteklo nedeljo, najkrajši v letu. To sicer ni resnica, ker se dan najbolj skrči 23. decembra, nakar polagoma spet raste. Vendar velja sv. Lucija za podaljševalko dnevne luči in je zatorej zaščitnica najdražjega božjega daru, človeškega vida. Druga leta smo god sv. Lucije praznovali že v snegu, letos pa nam jesen izredno prizanaša in bo bržčas minila brez snega. Po precej dolgotrajnem rahlem mrazu, ki je prinašal meglo, a čez dan tudi sonce, je preteklo soboto nastopilo nekoliko južno vreme v vsej ljubljanski pokrajini.

* **Našim vrtnarjem in gospodinjam** sta namenjeni dve važni knjižici, ki sta pravkar izšli v založbi Tiskovne zadruge v Ljubljani. **Gospodinski koledar**, ki je bil že lani brž razprodan zaradi silno ustrezajočih kuhinjskih receptov, prinaša letos mnogo novega, da ga ne bo mogla pogrešiti nobena razumna gospodinja. Nadalje je izšel **Delovni koledar za vrt in sadovnjak**, ki ga je sestavil strokovnjak Andrej Skulj. Koledar daje natančna navodila, kakšna dela je treba opraviti v

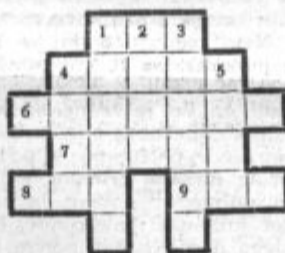
Italijanske čete ob Donu gradijo svoje nove postojanke

posameznih mesecih. Obe knjigi lahko samo toplo priporočimo.

* **Knjige Vodnikove družbe** (Vodnikova pratika 1943 in povest Janka Kača »Na novinah«) izidejo sredi decembra. Ker je letošnja naklada omejena, prosimo vse lanske člane, da se takoj prijavijo svojim poverjenikom ali pa v pisarni Vodnikove družbe, Puccinijeva 5/I, poslojpe Narodne tiskarne. Prijave sprejemajo tudi: Tiskovna zadruga in knjigarna Učiteljske tiskarne ter Šentjakobska knjižnica. Včlanite se brž med Vodnikovce!

ZA UGANKARJE?

Križanka

Vodoravno: 1. ptica, 4. utrjen kraj, 6. mesto, 7. oblika rastlinskega ploda, 8. število, 9. nepoštenjak.

Navpično: 1. lepenka, 2. vrh v Karavankah, 3. dan v tednu, 4. sorodnik, 5. ud.

Mreža

1	2	3	4	2	5	6	5
7	8	9	5	6	10	8	1
11	6	12	6	7	2	13	12
14	15	7	14	10	5	7	8
1	2	3	4	2	8	16	15
7	14	10	3	10	6	7	2

Ključ:

9-6-3-2-5 3-10-7-2-10-14-7 slovenski pesnik;

8-10-16-14 ognjenik v Italiji;

1-14-13-14-11-14-3-15-14-7 otok v Indijskem

oceanu;

12-8-4-2-15-14-16 orjak.

Posetnica

SIMON A. POŠ

Ugani poklic tega moža.

REŠITVE

Križanka. Vodoravno: 1. v; 2. Vid; 4. činar; 6. jastreb; 8. sen; 9. aga; 11. čep; 13. oče; 15. nad; 16. oda; 17. lan; 18. ara; 19. bas. — Navpično: 1. Vintgar; 2. Vis; 3. dar; 4. dan; 5. reč; 6. ječa; 7. beda; 8. sol; 9. Ana; 10. Ada; 12. pas; 14. en; 16. ob.

Dopolnjevanje. Nikelj, dninar, sinica, Kamnik, Rimini.

Posetnica. Trgovec.

Igral je in izgubil

V temni sobi sedi mladenič s sklonjeno glavo. Obraz ima skrit v dlaneh. Mesec mu sveti na temne lase, in ko dvigne glavo, se prikaže bled obraz, ki je ob lunini svetlobi še bolj bled.

Vrata se odpró in v sobo stopi drobna ženska postava. Tudi njen obraz obseva mesečina. Njeni svetli lasje krasijo glavo in človeku se zdi, kakor da gleda v obličje Matere Božje.

»Kaj ne boš večerjal, Peter? Mislija sem, da že spiš.«

Kako milo so se glasile materine besede!

»Tako, mati!«

Vrata so se zaprla in spet je bil sam. Začel je premišljevat, kaj je danes storil in kaj doživel. Ničesar. Prijel je za knjigo, ni mu šlo čitanje od rok. Prijel je za pero, da bi napisal nekaj stavkov. Papir je ostal nepopisan pred njim. Popoldne na kohanju. Sonce je pripekalo, plošče so igrale, voda se je lesketala pod njim, ljudje razgibani in veseli. Vse lepo, toda... bil je sam.

Ura je udarila v zvoniku. Peter se je spominjal. Kako krasen večer! Koliko takih je že preživel s svojo Vando! Danes sedi on sam, mrk, turoben, ona pa preživlja lepoto večera z drugim.

Spodaj na cesti je začul stopinje. Nagnil se je skozi okno in pogledal na cesto. Njegov tovariš, da, tovariš, morda je bil nekda! Zda pa prihaja od njegove Vande. Hitro se skrrije. Ne mara, da bi ga Janko videl žalostnega. On se lahko baha vesel in srečen! Prej je dvoril Alenki, zdaj zapeljuje Vando.

Cez čas se Peter spet sesede na stol.

»Da, seveda, Janko je lep, jaz grd; on ima službo, jaz sem bil pa prav danes odklonjen. Da, Janko, bodi srečen z njo! Mene življenje tepe in usoda mi je iztrgala še njo. A? me je sploh kdaj ljubila? Morda! Morda tudi ne! In kaj poreče Jankova deklica k temu, če sploh ve?«

Spet se odpró vrata in spet se začuje mil glas: »Peter, kaj še bediš? Kaj pa večerja?«

Ni se mogel več braniti, moral je ubogati. Kaj ko bi povedal materi, kaj ga tare? Ona edina bi ga razumela, drugi nihče.

V kavarni sedé tovariši in kvartajo. Janko kliče: »Igram«. Toda karte so muhaste, preizkušal je srečo in izgubil. Igral je ponovno in ponovno izgubil. Janku se naguba čelo. Preneha igrati. Tovariš ga potreplja po rami: »Janko, Tvoja zvezda gre v zaton! Morda samo pri kartah. Kako to, da zadnji čas izgubljaš?«

»Morda imaš prav, tovariš. Dober opomin. Pustil sem Vando, spoznal sem, kaj sem storil. Vrnil se bom k Alenki. Upam, da ona ničesar ne ve.«

Vstal je in odšel. Večerni zrak mu je hladil potno čelo. Koračil je skoz park. Bil je svetel večer, spet je svetil mesec. Tam pod brezo je videl sedeti par. »Kaj ni to Vanda? Seveda! In Peter. Prav je tako, da sta se spet našla in se pobotala. Jaz pa grem k svoji Alenki.

In spet je srečal zaljubljen parček. Kaj, vraga, pa menda vendar ne spet znanca! Obstal je kakor ukovan. Bila je Alenka. Vitek mladenič je stopal ob njeni strani, Janku neznan. Spoznal je Janko, kako hitro se maščuje. Zda je vedel, zakaj je izgubljal.

Tugomir!

Obnavljajte naročnino!

Zenski vestnik

Dvanajst okusnih enolončnic

Sleheri dan nam življenje dokazuje, da nikdar ne znamo dovolj, ker zahteva vedno več spretnosti in iznajdljivosti, in zato menim, da je potrebno nekoliko pokramljati o pripravi okusnih, cenjenih in preprostih enolončnic, ki pa zaradi svoje enostavnosti niso nič manj okusne in redilne. Morda boš rekla, draga gospodinja: »Saj to že vse vem in znam!« Morda pa ti bom le osvežila spomin in znanje, ker vem, kolikokrat premišljuješ, kaj bi skuhal, da bi bilo malo dela in hitro pripravljeno, ker imaš nešteto nujnih, neodložljivih opravkov, da pa bi bilo tudi okusno in tečno. Vzemij tedaj v roko »Domovino« in pripravi kosilo ali večerjo po enem izmed sledečih navodil in videla boš, da bo družnica vstala izza mize sita in zadovoljna.

Pozimi, ko je kislega zelja dovolj, ga pripravi kdaj takole: v ponvi sprazi nekoliko narezane čebule, česna, paradižnikove mezge, sladke paprike, kumine, vejice šetrja in svežega kislega zelja. Ko se je vse dobro prepražilo, potresi zelje z nekaj žlicami moke in pusti, da se zarumeni. Nato zalij z vodo in pusti vreti. Pol ure pred obedom dodaj primerno količino riža, in ko je ta kuhan, serviraj jed samo, ali z polento.

Reci kdaj mesarju, naj namesto kosti da goveja jetra, ki ti bodo gotovo več koristila. Nastrgaj jih, na kocke pa zreži 3 kose kruha, nato pa prepraži na masti čebule, česna, peteršilja, jetra in kruh; prepraženo zmes daj v sito in jo pretlači v vrelo osoljeno in opoprano vodo ter zakuhaj primerno količino riža. Tako boš prav posrečeno ponaredila »godljo«.

All pa skuhaj **sub fižol**, pretlači ga skozi sito, naredi prežganje, ki si mu dodala narezane čebule, česna, peteršilja, lovorjev listič in ščepec popra. Ko zavre, daj v pretlačen fižol prežganje, nekaj pesti kislega zelja ali repe, testenin in na kocke zrezanega krompirja.

Tudi **sub grab** ti v gospodinjstvu zelo koristi. Kuhanega pretlači skozi sito, dodeni prežganja s čebulo, česnom in peteršiljem, ščepec popra in opranega riža; ko je riž kuhan, postavi jed na mizo z ajdovimi ali koruznimi žganci.

Morda imaš vloženi fižol v stročju. Nekoliko ga pokuhaj, razreži na primerne koščke, naredi prežganje, dodaj sesekljane čebule ali česna in peteršilja, fižola in na kocke narezanega krompirja. Ko si dovolj popražila, zalij z mrzlo vodo, v kateri si dobro premešala 2 žlici mleka v prahu in začini s poprom.

Prav vsaka gospodinja ve, kako zelo je zdrava špinača. Hvala Bogu, naš trg je s špinačo tudi pozimi kar dobro založen. — Popari primerno količino špinače in jo sesekljaj, nato naredi svetlo prežganje ter dodaj česna in peteršilja ter špinače. Zalij z mrzlo vodo, v kateri si raztopila 3 žlice mleka v prahu, v vrelo špinačo pa stresi zrezanega krompirja in nekaj pesti riža.

Pozimi, ko primanjkuje druge zelenjave, pripravi riž z karfižolo. Na masti praži čebulo, česen, peteršiljček, sladko papriko, paradižnikovo mezgo in razrezano cvetačo. Ko si jo dobro popražila dodaj primerno količino riža in 2 zrezana krompirja. Ko je riž kuhan, ga, če je bolj redek, serviraj kot samostojno jed, če pa si ga pripravila gosteje, s solato.

S testeninami je gotovo vsaka gospodinja dobro založena, toda, če jih vedno pripravljajš zabeljene z drobtinicami ali h guljažu, se jih prav hitro preobješ. Zelo okusne so pripravljene s surovim zeljem. Na masti praži čebulo in žlico sladkorja, poparjeno narezano zelje, ščepec kumine in žlico kisa. Ko se je zelje dovolj popražilo ga potresi z 3 žlicami moke in zalij z vodo. Ko zavre, dodeni primerno količino dobro opranih testenin.

Če ti je ostal košček mesa, premajhen za zrezke ali guljaž, ga porabi takole: dobro ga prepraži na masti s čebulo, česnom, rdečo papriko, paradižnikovo mezgo in majhnim koščkom limonove lupinice. Potem pa stresi vanj kisle repe in narezanega krompirja ter zalij z vodo. Lahko tudi nekoliko podmetiš z moko.

Gotovo si vložila kumarice ali gobice, ki pa jih ne uporabljaš mnogo, če nimaš suhega mesa. Pa jih porabi enkrat takole: na masti praži čebulo, česen, paradižnikovo mezgo, sladko papriko, vejico šetrja, ščepec kumine in na kocke narezan krompir. Ko si ga dobro prepražila, ga potresi z moko in zalij z mrzlo vodo. Ko zavre, dodeni 3 pesti dobro opranih testenin in narezanih kumaric ali gobic. Morda imaš v shrambi košček salame ali hrenovko; nareži jo in 10 minut pred obedom vrži še to v lonec; zelo boš zboljšala okus.

Naredi za kosilo zelenjavno mešanico. Segrej žlico masti, zarumeni v njej drobno zrezane čebule, česna in peteršilja. V to deni nekaj koščkov zrezane surove ali kuhane govedine, ščepec sladke paprike, paradižnikove mezge in dobro prepraži. Nato zreži in dodaj še 3 korenje, nekoliko zelene, kolerabo, 3 krompirje, glavico ohrovtu in zelja. Vse skupaj nekoliko praži, zalij z vodo, osoli, in ko je že nekaj časa vrelo, prideni še nekoliko opranega riža in daj na mizo kot samostojno jed, potreseš s parmezanom.

Ali pa pripravi mešano grmado. Prihrani enkrat nekoliko guljaževih omake in nekaj koščkov mesa ter kuhanih makaronov, ki jih porabiš naslednjega dne. Na dno ponve položi debelo plast mrzlih, kuhanih makaronov, nato nekoliko sesekljanega mesa in prepražene čebule. Naslednja plast naj bo skoraj popolnoma kuhan

krompir, narezan na rezine, potem pa zopet makaroni, meso in krompir. Na vrhno plast pa nastrgaj parmezana, vso grmado pa polij z nekaj žlicami guljaževih omake in speci v pečici. Če nimaš guljaža, daj med krompir in testenine nekoliko krvavice, grmado pa polij, namesto z guljaževih omako, z raztepenim jajcem.

Možiček z ženico, ki mu bo v petek in svetek postavljala na mizo vedno skoro eno in isto jed, gotovo ne bo zadovoljen, če pa bo pripravila riž ali testenine danes tako, jutri drugače, bo vedel možek le to, da je njegova ženka izvrstna, iznajdljiva kuharica, ki pripravlja hrano s spretno roko pač današnjemu času primerno.

M. K.

Drobni nasveti

Ključke in drugi predmeti iz medij, pa tudi posoda, dobe svoj prejšnji blesk, če jih po čiščenju odrgneš s prerezanim ali nastrganim surovim krompirjem. Potem jih zglediš še s suho cunjjo.

Mastne madeže v knjigah lahko sama takole odpraviš: nastrgaj na madeže krede ter ga podloži in pokrij s pivnikom. Knjigo potem obteži. Čez nekaj dni bosta pivnika popila vso maščobo. Potem moraš samo še odpraviti krede s cunjjo.

Gospodarica odločuje

(Japonska anekdota)

Berač je prišel v hišo in prosil miloščino. Upraviteljica gospodinjstva, ki je na Japonskem vedno tašča, je bila odsotna in doma samo snaha, ki je berača zavrnila. Berač jo je mislil odriniti s kislim obrazom od hiše prav v trenutku, ko je pridajala tašča domov.

»Zakaj greš s tako razočaranim obrazom od nas?« je vprašala tašča berača.

»Ker me je vaša snaha nagnala,« je odvrnil berač.

»Tako?« je vzkliknila tašča, rdeča od jeze, »odkod si je vzela pravico iz moje hiše odganjati ljudi? Jaz sem tu gospodarica in ne ona. Vrni se, starček, in se ne daj tu od nikogar zapoditi! Gospodarica hiše je tu edina, ki reče »da« ali »ne.«

»Vi ste posebej dobrotljivi!« je besedoval berač in veselo cmokajoč sledil tašči v nišo. Tašča je poklicala snaho in jo vprašala, ali je res zavrnila berača. Snaha je priznala resnico in se čudila, zakaj ima tašča naenkrat toliko sočutja z berači.

»Bednica,« je rekla tašča, »kako si upaš pogratati od hiše berača, ko veš, da sem jaz tu gospodinja in da sama odločujem, ali naj se kaj daruje ali ne!«

»Poslušaj, starček,« je nadaljevala obrnjena proti beraču, »jaz, gospodarica v hiši, ti sporočim, da ne dobiš miloščine. V bodoče se ne pusti odgnati od nikogar drugega kakor od mene. Sedaj pa izgini!«

»Ali si omožena, ali kar tako hodiš s tem medvedarjem?«

»Omožena sem, a po našem običaju. Milan je moj mož in otroka sem imela z njim. Veš, dobra žena. Milan me je tepel in suval, mučil me je z dolgo, naporno hojo, z gladom in s psovskami. Nekega dne, ko sem že težko hodila in nosila, me je pretepal in suval. Padla sem in obležala v gozdu. Dete je prišlo na svet, prano in mrtvo, vse posinelo in črno od udarcev.

Noč sem prečula v bolečinah in solzah ob mrtvem otroku in v jutro sem ga zagrebala pod visoko smreko. Oj, žalosti moje, dobra žena! Ako si mati, veš, kaj je dete, poznaš ljubezen in trpljenje. Kadar je Milan dobre volje, je sladak ko med, ob nevolji pa grozen ko vihar, neusmiljen ko rabelj. Šla sem od njega, iskal me je, našel in vlekel s seboj. Bije me, suje, lasa, zmerja, sovraži in podi proč, a ko se pripravim, da grem, me obdrži. Potožiti nimam komu, trpim in živim strašno življenje. Pomagati si ne morem. Nobenega svojega nimam.

Milanova mati mi pravi: branila sem ti, zdaj trpi in prenašaj vse gorje, ki si si ga naložila na glavo! Za otrokom mi je tako hudo, da se mi srce stese, kadar pomislim, da je nedolžno bitje v meni umrlo zaradi suvanja in tepenja neusmiljenega očeta. Vedno sem žalostna, — kadar vidim otroke. Mislim si: vidiš Luca, tvoje dete bi zdaj že hodilo, govorilo, nosila bi ga in božala, ob vročini bi mu napravila senco, ob mrazu bi ga stiskala k sebi, grela z dihom in s svojo toploto. Ubogo moje dete pa spava tako samo in zapuščeno. Zelen mah je prerasel njegovo gomilo, gozdne cvetice jo krasijo in le ptičice se oglašajo nad njo. Moje srce je vedno tam, kjer počiva dete.«

Luca je naslonila glavo v dlani in jokala. Bera se je obrnila v stran in razmišljala o življenju uboge, popotne ciganke.

»Potolaži se, Luca, pojdi z menoj. Moj brat, župan, bo že dovolil, da prenočite pri nas.«

Mara Tavčarjeva

Ciganka Luca

Zemlja je dišala po težkem znoju. Julijsko solnce je pripekalo in žgalo. Na pšeničnem polju so se bliskali srpi. Vrste bogatega žitnega klasja so se daljšale in širile. Razpaljena lica mladih žanjic so rdela kot mak. Vaški zvon se je oglasil v sobotno popoldne in oznanjal delopust. Vsenaokrog so se pridružili zvonovi podružnic. Ubrano in prijetno pritrkavanje je donelo čez polje in se izgubljalo v templju gozdov. Srpi so zveneli, padlo je zadnje klasje.

Kuma Bara je prinesla popoldanico. Ženjice so posedle v hlad, otirale znojne kaplje in hladile razgreta lica. Kuma Bara je pogrnila hodnični prt po travi, nalomila presno potvico, razpostavila barivce. Žanjice so prigrizovale in srkale sadno pijačo.

Hlapec Jure je zapeljal vozove na njivo, odpregei rejeni voli, položil sveže krme in stopil v hlad h dekletom. Zahitel je klobuk v višočino in zavriskal.

Na stezinah mu je odzval krepak: juhuhul! Jure je stopil na cesto, da bi videl odzivača.

»Cigan z medvedom kliče na korajžo,« je rekel, ko se je vrnil, »navsezadnje bo naš likof zabaven in vesel. Kaj praviš, kuma Bara?«

Medvedar je stopil na cesto in obrnil pozornost na medveda z glasnim: haj, haj, medvedine, tramtarata, medvedine, pleši, pleši za cekine, tramtarata, medvedine!

Medved je leno koracal poleg cigana, katerega mu sta sledila ciganka in mlado ciganje.

Hlapec Jure je zakričal: »Sem stopite, če ste lačni in žejni!«

Cigan se je približeval z velikimi koraki in vlekel kosmatinca za verigo. Ustavil se je z medvedom v primerni razdalji in rekel: »Oj, hvala Bogu in tebi, ki si nas pozval k jedi in pijači.«

Medveda je priklenil k drevesu, sam stopil k Juretu in se mu odkril.

Kuma Bara mu je dala kos pogače in pokazala na barivce.

»Bog ti daj srečo in zdravje za ta dar božji! Vsi smo gladni, žejni in trudni. Tam sta moja žena Luca in brat Pero. Dolgo pot smo prehodili danes in ne vemo, kje ostanemo čez noč. Imate kaj prostora pri vas? Ali bi lahko postavili šotor na vašem svetu?«

»Lahko, lahko. Pozovi ženo in brata, da jima dam malo prigrizka in pijače.«

»Aj, Luca, aj, Pero, hodita sem, dobri ljudje so tukaj, hvala Bogu.«

Luca, mlada ciganka, je nosila na hrbtu velik sveženj. Pod težo bremena je bila sklonjena in je držala roke pod voglom plabte na prsih. Čez obraz je bil razlit izraz bolehnosti.

»Teško nosiš, odloži, sedi, jej in pij,« je prijazno rekla kuma Bara. Luca je vrgla sveženj z ramen in sedla. Pero se je zasmjal kosu pogače in stopil k medvedu, cigan pa je skočil za Juretom, ki je šel nakladat snope na voz. Žanjice so se ozirale nazaj na ciganko in jo pomilovale.

Kuma Bara je ostala pri Luci in ji postregla z ostanki popoldanice.

»Bolna si videti,« je rekla sočutno.

»Bolna sem, bolna. Trpljenje me ubija in težko življenje imam.«

»Hudo je, to potujoče življenje. Ob vročini in prahu, ob dežju in blatu si vedno na cesti,« je pripomnila Bara.

»Kaj hočemo! Cigani smo in usojeno nam je tako.«

»Ali se ne moreš navaditi na stalno bivališče?«

»Aj, ne! Poizkusila sem, a ne gre. Nekaj časa sem bila pri dobri kmetici, obstanika mi ni dalo. V prsih je nekakšen nemir, ki dvigne in podi iz kraja v kraj.«

Zanimivosti iz življenja v prirodi

Ali imajo rastline srčne utripe?

Pred leti je po vsem svetu zaslovel znani indijski znanstvenik prof. Jagadis Bose. Sestavil je čudovito fine instrumente, s pomočjo katerih se mu je baje posrečilo čutiti nekakšen utrip pri rastlinah, sličen srčnemu utripanju pri živalih. Seveda je ta novica zbudila največjo pozornost med prirodoslovci.

Kmalu nato je profesor dr. Persson iz Michigana sestavil prav enake aparate, ki so zabeležili vsako najmanjše krčenje in raztezanje rastlinskega stebelca. Tudi njemu so aparati izprva zabeležili vijugasto krivuljo, kakršna je zmerom značilna za utripanje živega bitja. Toda dr. Persson se s tem še ni zadovoljil, marveč je poizkus

ponovil še pod strožjimi pogoji. Ko je postavil svoje fine aparate, zanesljivo izolirane pred mehničnimi tresljaji in električnimi motnjami, ni galvanometer zabeležil niti najmanjšega utripanja.

Enake poizkuse je nato delal še prof. dr. Dickson iz Dublina. Tudi njegovi aparati niso zabeležili nič posebnega. Po teh dognanjih lahko sodimo, da rastline nimajo nikakega utripanja in se po tem bistveno razlikujejo od živali. Vsekakor pa nam lahko nadaljnja, če mogoče še natančnejša raziskovanja znanstvenikov prinesejo v bodočnosti kaka nova odkritja.

Vino in svetilni plin iz kave

Pred nekaj dnevi smo čitali v »Jutru« daljše poročilo o najnovejših dognanjih kemikov v Južni Ameriki, ki so začeli iz kave pridobivati vino. Prvi tak poizkus se je obnesel v državi Venezueli, kjer pridelajo mnogo kave, vendar pa v pogledu pridelka še zaostajajo za Brazilijo, ki obvlada svetovno tržišče. Poročila pravijo, da je vino, pridobljeno iz kave, zelo dobre okusa in da se je že zelo udomačilo med prebivalstvom.

Država Venezuela si obeta od tega dvojen dobiček: predvsem bo lahko izkoristila velike zaloge kave ki jih zdaj zaradi pomanjkanja brodivoja ne more razpošiljati po svetu, obenem pa si vsakoletno prihrani mnogo denarja za vino, ki ga je doslej morala uvažati največ iz Brazilije. Kako se bo izdelava vina obnašala v bodočnosti, bomo šele videli. Vsekakor pa je kava med

listnim pridelki, ki že precej časa vzbujajo pozornost raziskovalcev.

Ko je svoj čas bila kriza tolikšna, ta so v Braziliji rajši kurili s kavo parne stroje, ki so komotive, kakor da bi jo pod ceno prodajali po svetu, so bile nakopičene ogromne množice kave in tedaj se je mesto Nichteroy v Braziliji odločilo za uplinjevanje kave, to se pravi: sklenili so pridobivati iz kave — svetilni plin. Namesto premoaga so začeli v mestni plinarni destilirati kavino zrnje. Tako so torej v Braziliji jeli kavo pražiti in kuhati kar na kavinem plinu. Seveda so uplinjevali le najslabše vrste kave, ki tudi v normalnih prilikah niso vredne nadaljnje predelave. Upinjevanje kave se je obneslo in se ga poslužujejo tudi še v današnjih časih.

Kdo je opičji kralj in kako vlada?

O tem smo brali v nekem prirodoslovnem mesečniku: Opičjega kralja si niso izmislili potopisci, marveč ga zares ima vsak opičji krog. Za »kralja« je vedno najmočnejši poedinec, ki zmaga v medsebojnih bojih in potem tiranizira slabše člane. Saj opažamo tudi pri nas pri jelenjani, srnjadi in drugi večji divjadi da obvlada posamezne črede najmočnejši samec, ki nato v svojem »hâremu« nikakor ne trpi tekmecev. Opičji kralji pa so še posebno hudi.

Tudi v ujetništvu se v vsaki opičji trumi polasti vlade najmočnejši opičjak in prav tu lahko dobro opazujemo, kdaj svojo družino najbolj tiranizira: ko opice dobivajo živež. V svobodni prirodi se vse živali vržejo na hrano in vsaka se skuša kar moč nabasati. Drugače je to v ujet-

ništvu. Tu, kjer je hrana omejena in kjer ni vedno na razpolago, se opice najprej stisnejo v kot in čakajo, da se nažre gospod poglavar. Če pa njega odstranijo, vidimo pri dajanju hrane isti prizor kakor zunaj v naravi. Toda kmalu se ponovi stara igra: tudi zdaj nastane silovit prepir za hrano in se pokaže, kateri samec je najmočnejši. Le-ta potem tiranizira ostale.

Pri opičjem rodu je zanimivo, da se včasih pojavi opičjak, ki je mnogo slabši od poglavarja, vendar ga poglavar trpi poleg sebe. Gre za šibkega poedinca, ki se ne udeležuje bojev in skupnih pohodov ostalih opic. Poglavar mu tolikanj kaže svojo lažlonjenost, da postane slabši navsezadnje kar predrzen nasproti njemu. Ko pa se je v svoji drznosti udeležil boja med ostalimi opi-

Kuma Bara je pospravila v locnjevo barve in prt in se pripravila za odhod. Luca je optala svezjenj, težke solze pa so kapale na zemljo. Zaklicala je Milanu, da gre na vas. Pero in medved sta spala pod drevesom.

Večerna zarja se je razlivala od obzorja do obzorja. Tenki, zlati oblaki so spreminjali svoje oblike, vmes se je svetlikalo sinje nebo, žareli in goreli je zapad v enem samem plamenu. Vsepovsod, vsenaokrog je dišalo po žetvi in košnji, po božjem blagoslovu in občutju poletnega večera in noči.

Pred hišami in hlevi na vasi so pometale in snažile pridne roke. Dekleta so zalivala cvetice na gredah in rožmarin, roženkravt in nagerlin v rožnicah. Iz dalje se je čula pesem, ki je plavala čez polje in pozdravljala rože na oknih.

Hlapec Jure je zapeljal zadnji voz bogate žetve pod županov pód. Za vozom je vlekel cigan svojega medveda, za medvedom se je gnetla vaška otročad in opazovala vsako medvedovo kretinjo.

Na koncu županovega vrta je sedela ciganka Luca in strgala krompir, katerega ji je dala kuma Bara. Pero je netil ogenj in pristavil lonec z vodo. Tja je stopil Milan z medvedom in v ciganščini obdeloval Luco. Ciganka je molčala in poslušala. Ostrgani krompir je oprala v pločevinasti skledi in ga stresla v lonec. Čepela je ob ognju in nakladala šibje. Njen obraz je bil razgret in rdeč. Cigan je priklenil medveda h kolu in se pripravil, da postavi šotor. Zabil je štiri kole v zemljo, privezal palice počez, pri-trdil plahto in stopil razburjen k Luci.

»Molčiš, ne odgovoriš, vlačuga! Povej, zakaj si vesela, kadar naletimo na cesti na naše ljudi? Mate in Tomo, Pero in Pavo točjejo kame-nje v gramoz, ti postojiš in se razgovarjaš z njimi! In včeraj si mi vzela zadnji čik tobaka in ga dala Rudi. Prokleta! Molčiš, ker si kriva. Tfej!«

Vrgel je sekiro proti Luci, in zapičila se je

z vso močjo v zemljo. Ciganka je potegnila nogo k sebi in zagrebala obraz vanje.

»Vse dni se trudim z medvedom, da se preživljamo, ti boš pa zijala za drugimi. O, ne boš! Za požeruha me sramotiš, ko izpijem kozarec vina. Samo odprj usta, pa te bo zadela moja roka, da boš zobe imela na dlani. Odidi, jaz bom hodil svojo pot!«

Luca je pritrdila z glavo. Cigan je stopil nekaj korakov naprej in sedel na kostanjevo klado. Ciganka se ni ozrla vanj. Strmela je v ogenj in premišljevala svoje žalostno življenje.

Iz zamišljenosti jo je vzdramil Pero, ki je vprašal po večerji. Vstala je, vrgla v ponvico žlico lojeve začimbe, poslala h Bari po čebule in kisa in ko se je Pero vrnil je pripravila borno večerjico. Krompir je stresla v pločevinasto skledo in jo postavila s tremi žlicami pred cigana.

Zajemali so mirno in molče. Pero je nekaj prašal, odgovora ni dobil. Ciganu Milanu so se svetile globoke oči, v katerih se je vžigal zelen plamen. Luca je čutila in slutila nadaljevanja. Vajena je bila prizorov iz gole ljubosumnosti, vajena večnega prepira in težke tepenice. Ko so povečerjali, je položila žlice v skledo, vstala in šla k ognju, kjer je pristavila vodo za pomivanje. Pero je šel k medvedu, Milan je obsedel na svojem mestu. Oko se mu je zapičilo v Luco, kakor da čaka ugodnega trenutka. Po opravljenem delu je polila žerjavico in šla pripravil ležišče v šotoru. Manjšo culo je nesla pred pod.

»Kaj delaš?« je prašal cigan.

»Saj vidiš!« mu je odgovorila.

»Vidim, a kaj pomeni?«

»Saj si rekel, da pojdeš svojo pot, pa se razločiva že nočjo!«

Cigan je planil k Luci in vse križem razmetal. Svoje telo je položil na klado nazaj, Luca pa je znova svoje stvari poravnala.

»Luca, s teboj res ni več živeti. Do besnosti me razpaljaš, kadar mi očitaš vsako kapljo pi-

cam, ali še zlasti, če je zapeljal kakšno opico, ki je poglavarju posebno pri srcu, ga neizprosno zadene poglavarjeva nemilost; zdaj hrust postopa z njim tako kakor z vsemi ostalimi, to se pravi: čim prej ga nažene iz družbe.

Jegulje potujejo tudi pod zemljo

Kakor znano, potujejo jegulje, ko postanejo spolno godne, iz slarkih vod v morje, kjer se plode v velikih globočinah. Starši tu poginejo, mladi zarod pa se počasi vrača proti obalam in slednjič po rekah v stara bivališča. Že pred leti pa je znanstvenik Sella z zavoda za raziskovanje pomorskega živalstva v Rovignu v Istri dokazal, da lahko potujejo jegulje tudi po kraških podzemskih rekah. Zaznamovane ribice je spustil v kraško vodo in jih po kakih 50 km dolgem podzemskem potovanju ulovil spet ob izlivu Timave. Pri tem je našel, da lahko jegulje celo leto žive v podzemskih vodotokih. Isti zdravnik je našel nov način za zatiranje prenašalcev malarije. V 800 mlakušah, ki so bile posebno razvpite kot gnezda malarije v Istri, je zaredil posebne ribice iz Severne Amerike. Te ribe so silno požrešne in so v kratkem času popolnoma zatrla ličinke malarijske mušice v raznih istrskih krajih.

Leteče kače

Na indo-avstralskem otočju so znane tri vrste kač, ki se mečejo z drevoja na tla, ne da bi se pobile. Ob trupu imajo nekakšne plavutim podobne izrastke, ki so prej ko ne namenjeni za plezanje, ki pa služijo kačam tudi za padala. Raziskovalec Hedinger je našel na avstralskem otočju še neko novo vrsto leteče kače, ki se z drevoja, na katerem prebiva včasih do 20 m visoko, nikoli ne spušča drugače kakor leté. Sicer v nobenem teh primerov ne more biti govora o pravem letenju. Zanimivo je zgolj dejstvo, da so med drugimi na drevju prebivajočimi živalmi tudi nekatere vrste kač poskušale zavojevati si ozračje.

Pokopališče slonov v Palermu

V siciljskem mestu Palermu so nekoč po golem naključju naleteli na izredno predzgodovinsko zanimivost. Pri kopanju novega prekopa so delavci odkrili precejšnjo množino slonovih okel; okostja, lobanj, reber n hrčnitih vreten. Znanstveniki so nato ugotovili dele 12 slonov, katerih okostja so ležala varno shranjena med dve plasti apnenca in so se ohranila v najlepšem stanju. Ti sloni so bili orjaki še v primeri z današnjimi. Prof. Fabiani s palermškega vseučilišča, znan večak pri raziskovanju predzgodovinskega živalstva, je izračunal starost najdenih kosti na približno 30.000 let. Ogromne živali so tedaj živele na Siciliji že v časih, ko ni bilo človeka ne tigra, ne leva, današnjih slonovih sodobnikov.

jače in da ne skrbim za mater, tebe in Pera.«

»Bog te je dal, Milan, kaj govoriš! Nikdar ti nisem oponašala pijače za potrebo, pač pa ono, ki ti steče po grlu, ko je mera že polna. Jaz trpim pri tem, ker me biješ do krvavih srag. Na mojem ubogem telesu ni prostora, kamor še ni padla tvoja težka, zverinska roka. Za mater skrbiš? Oj, poštenje moje! Enkrat na leto se je spomniš, a ona potrebuje vsak dan. Nikogar nima, ki bi ji dal kos kruha, ti pa zapravljaš, kadar imaš priliko, a ona plaka doma gladna in bedna.«

»No, pa se razidiva, Luca. Ti pojdi k moji materi in skrbi zanjo, jaz pa pojdem svojo pot«, je rekel cigan in šel odklepat medveda. Hipoma si je premislil, priklenil medveda nazaj in rekel:

»Jaz ne grem sam. Spremil te bom do tja, kjer sem te našel, ker nočem, da bi se pridružila gramozarjem. Ali te miha Ruda? Pavo, Pero, Tomo, Mate? No, reci! S teboj grem, da veš.«

»Jaz znam sama svojo pot. Cesta, ki me je pripeljala semkaj, me bo odvedla nazaj,« je rekla Luca trdo in je povijala svojo robo v svezjenj. Ciganove stvari je odločila in jih vrgla k posodi in svetilki, optala svojo revščino in stopila navzdol.

Milan je skočil k njej, ji vzel culo z rame in treščil ob tla. Luca jo je pobrala in mirno prenesla. Cigan je skočil po sekuro in razbil posodo in svetilko, ko je razbijal, je škrtal z zobmi in divje pogledoval proti nebu.

»Alo, vzdigni se, gremo dalje,« je zapovedal. »S teboj niti koraka več. Dovolj mi je trpljenja pri tebi. Danes kupiš, jutri razbiješ, danes me božaš, jutri me tepeš. Le pojdi sam in Bog s teboj!« Luca je bridko zaplakala.

»Pojdi, Luca, kupil bom nove stvari,« je rekel cigan mehko.

»Luna tam sredi neba med zvezdami, je priča, da ne grem niti koraka s teboj. Devet gro-mov naj mi razsrge srce, ako bi te še enkrat

Cvetje o božiču

O božiču vidimo v cvetličarnah v mestu cvetoče vejice forsicije, češnje, breskve, marelice, b'lega trna, brogovite in drugih cvetličnih grmov, ki cveto zgodaj spomladi, preden ozelene. Priroda je namreč že jeseni preskrbela zgodaj cvetoče grme s cvetnimi popki. Cvetni popki porabijo določeno množino toplote za razvoj in razvitje cveta. Ker pa zgodaj spomladi cvetoči grmi in druge cvetlice ne dobe od spomladanskega sonca dovolj toplote in sončne moči, imajo že v jeseni v svojih popkih skoraj dovršen cvet, ki potrebuje le malo toplote, da se razvije in odpre.

Na dan sv. Barbare, t. j. 4. decembra, odrežemo češnjeve ali druge mlade vejice, ki imajo cvetne popke in jih postavimo v kozarce z vodo na topel prostor. Te vejice zvezeto prav za božič, ko je zunaj vse mrtvo, brez vsakega cvetja. Kdor pa želi, da se cvetje še prej razvije, naj potzkusi na naslednji način:

Lepe, s kolikor mogoče veliko množino cvetnih popkov obrasle vejice narežemo in jih v mrzlem prostoru polagoma otajamo. Nato odrežemo primerne mladike čim gladkeje pod kolenom in jih postavimo v vazo. Ker pa vode ne smemo menjati, ampak jo samo dolivamo, vržemo v vodo pol žličke soli in nekaj drobnih ogljev, da se voda ne usmradi. To tudi prepreči gnitje vejic. Pri normalni toploti, ki je v zakurjenih sobah, se odpro cvetni popki že čez tri tedne. Čim višje postavimo vazo, tem prej se odpro, ker je pod stropom zrak najtoplejši. Kasneje rezane vejice (januarja ali februarja) pa se mnogo prej odpro. Večkrat že po 7 do 10 dneh.

Vrtnarji, ki imajo večje priprave, »kopljejo« vejice v vroči vodi. Tako pripravljene se precej hitreje odpro. Tudi siljenje z etrom primora, da se cvetno popke prej razvije.

Siljenje z vodo pa lahko tudi sami priredimo doma. Po zgoraj omenjenemu načinu narežemo cvetne vejice, ki jih, ko so se že odtajale in dovolj oglele, položimo v pločevinasto ali kako drugo posodo (pekačo, umivalnik), ki jo napolnimo z mlačno vodo. Potem postavimo posodo na ognjišče in počasi segrevamo do 45 stopinj Celzija. Pri tej toploti obdržimo vodo vsaj pol ure. Seveda morajo biti vejice vedno popolnoma v vodi. Po tem času posodo odstavimo in pustimo, da se voda ohladi na toploto, ki je v sobi. Nato vzamemo »okopane« vejice ven in jih postavimo v kozarce na topel prostor. ečz nekaj dni lahko kopel obnovimo. Tako pripravljene vejice se za teden dni ali še več prej odpro. Najlepše in najhitreje se odpro cvetovi forsicij, za njo prideta rdeča in oranžna japonska kutina, dalje vse koščičasto sadje kot češnja, višnja, sliva itd.

Pa ne le cvetlično grmovje in drevje, marveč tudi vse pomladanske cvetice lahko prisilimo, da nam nekoliko prej pokažejo svoje modre, bele, rdeče in rumene glavice. Sedaj naberemo na vrtu čebulice in korenine teh rastlin in jih posadimo v

»Jubila Devet vrst padavice naj me zgrabi, ako bi stopila še enkrat le eno samo stopinjo s teboj ali za teboj. Sonce žarko naj mi razpali dušo, ako bom še kdaj mislila na tebe. Mislila bom na vse trpljenje, s katerim si zastrupljal moje življenje; na vse udarce, ki so padali na moje mlado telo. Mar se spominjaš onega dne in noči, ko si me tepel do krvi, da sem rodila mrtvo dete? Ti si kriv smrti! Ubijalec, zverina! Misel na otroka naj ti prebada srce kakor sto gadov. Misel na moje pri tebi prestano trpljenje naj ti ne da miru, kadar boš do smrti truden stiskal oči v spanje! Kakor ostudna mōra-čarovnica naj te teži vse moje gorje! In Bog ti ne da mirno umreti, in kadar umreš, naj tvoj prah išče miru in pokoja do sodnega dne.«

Cigan Milan je nepremično sedel in gledal z razprtimi očmi Luco, katero je obsevala mesečina. Kakor blisk je zdaj skočil po koncu, škripal z zobmi in se bil po razgaljenih, kosmatih prsih. Planil je k Luci in jo nabijal po glavi, vratu, hrbtu, obrazu, ščipal jo je v lica, ustnice, prsi, roke, jo vrgel na tla, vlačil za lase in teptal in suval.

»Tako, zdaj imaš dovolj in lahko odideš«, je rekel hropeč in tresoč se in se je vrgel v šotoru na razcapano odejo.

Ko se je izmučena, trpinčena žena vzdramila iz omedlevice je vstala in se opotekla po klanec navzdol. Sprejela jo je široka cesta in ji kazala smer naprej in naprej.

Cez polja in vasi, čez vrtove in gozdove, čez hribe in doline se je razlivala mehka mesečina. Tih mir je objemal vso naravo, počivajočo v snu poletne noči, cioanka Luca pa je hitela v dalje bosa, z vihrajočimi lasmi in krili; obris njene visoke postave se je odražal na beli cesti, kakor bežeča nočna pošast.

Po dolgi, trudni poti, brez počitka in prestanka je zavila v šumno lozo in se zgrudila.

»Aj, milo moje dete, spet sem pri tebi. Kaj čuje tvoje srčece moje vzdihne, kaj čuti moje

lonček, ki ga postavimo na prostor, kjer je približno 3—5 stopinj Celzija. Ko se rastlina oživi in požene cvetno stebelce, prenesemo lonček v toplejši prostor na svetlo. Tu se prav kmalu razcvete. Nikdar pa ne smemo teh cvetic takoj po vsajenju namestiti v toplo zakurjeno sobo, ker bodo odgnale le slabe in okrnele cvetove. Najprimernejše cvetice so: zvonček, trobentice, vijolice, božični koren, teloh, torilnica žefran podlesna vetrnica, narcisa itd.

Po nekaterih kmečkih, pa tudi meščanskih hišah imajo lepo navado, da na dan sv. Andreja (30. november) ali na dan sv. Barbare posejejo v primerne, z mokrim žaganjem ali mlvko napolnjene posodice z žitom, ki ga za božič postavijo k jaslicam. Ko je žito 1 dm visoko, ga postrizemo, da znova in gosteje odžene. Po deželj sklepajo iz kalečega žita na bodočo letino.

PO SVETU

× **Napoleonova vojaška kapa prodana za 20 tisoč frankov.** Tudi v Latinsko Ameriko je zaradi razmer v Evropi prifežalo večje število bogatih ljudi, zlasti Judov. S seboj so seveda odnesli najrazličnejše dragocenosti, kolikor so jih le mogli. Zavedali so se, da jih bodo v Ameriki lahko drago prodali, če bi zašli v kakšne stiske. Med stvarmi, ki so jih ti petičniki prinesli s seboj v Ameriko, je tudi precej takšnih predmetov, ki imajo veliko zgodovinsko vrednost. Argentinski starinarški trg je spričo tega precej oživel. Vidi se, da se argentinski starinarji za zgodovinsko pomembne predmete zelo zanimajo in jih temu primerno tudi plačujejo. Zadnjič je bilo tam med drugim prodano za vsoto, ki odgovarja 20.000 francoskim frankom, vojaško pokrivalo, ki ga je bil nekoč nosil sam Napoleon Bonaparte. Nekaj pisem, ki jih je Napoleon lastnoročno napisal, je bilo prodanih po 3 do 5 tisoč frankov vsako. Nekatera teh pisem, ki so bila na javni dražbi, so bila naslovljena na Jastipno in so zelo zanimiva, ter jim ljubitelji starinskih dragocenosti pripisujejo izredno zgodovinsko vrednost. Poleg tega je bilo prodanih še mnogo drugih predmetov, med katerimi so najzanimivejši vsekakor tisti, ki so bili nekoč v Napoleonovi hiši na otoku Elbi, ali pa predmeti iz cesarskega bivališča na otoku Sv. Helene, kamor je bil Napoleon nazadnje pregnan in kjer je leta 1821. tudi umrl.

× **Za 8.100 lir — tri vreče ... pepela.** Kako se tihotapstvo ali recimo kupovanje prepovedanega blaga včasih hitro maščuje, ter kaznuje tiste, ki se kar nič nečejo zmeniti za stroge predpise glede omejitve z živili, dokazuje naslednji primer iz ita-

solze? Aj, da mi ti živiš, bi živela s teboj in za tebe, miljena dušica! Kako srečna sem bila, ko sem začutila tvoje življenje, kako nesrečna, ko so te zagreble moje roke... Kam hočem brez tebe, otrok moj? Kam?

Upognila se je veja, zazibalo se je izbičano telo in zadnja solza trpeče matere je kanila na otrokovo gomilo...

Tam na vzhodu se je vzdramil dan.

BLAGOR

»Sinoči se je moji ženi sanjalo, da ima milijonarja za moža.«

»Blagor vam. Moja žena sanja to že ves čas, odkar sva poročena.«

lijanskega kraja Britonto. Tam so neka Michela in Grazia Chirico, Filomena in Vincenzo Muschiello ter Carmela Gratola takorekoč v brk vsem določbam glede omejitve živil, sklenili na skrivaj z nekim Lozitom, ki je bil že večkrat prej kaznovan, lepo kupčijo, vsaj zdelo se je, da ne bo napa. Kupili so od njega tri »če moke, za katero so mu odšteli čedno vsoto 8.100 lir. Bridko pa so se razočarali, ko so tiste tri vreče odvezali. V njih namreč ni bila moka, pač pa čisto navaden pepel, ki ga je bil goljuf prej na drobno zmlél, da se vrečam, ne bi že na zunaj kaj poznalo, da v njih ni moke, pač pa nekaj dosti manj vrednega in razveseljivega, čeprav ne racioniranega.

× **Vsi ljudje nimajo enako las,** to je pač znano, saj jih je prav precej plešastih. Zanimivo pa je, da je število las odvisno — kakor so te vrste strokovnjaki zadnje čase ugotovili, — tudi od tega, kakšne barve so. Pravijo, da imajo ženskeplavalaske okrog 140.000 las na glavi, če so temne, rdečelaske pa imajo le okrog 88.000 las. Kita ženskih las lahko doseže dolžino 70 do 80 cm, dočim zrasede moških lasje le 30 do 35 cm.

SMEŠNICE

DA MU OLAJSA

Eleganten gospod pride k svojemu krojaču. Potreboval je nove obleke. Krojač mu pokaže blago in vzame mero.

— Koliko bo stalo? vpraša gospod.

— 1800 lir.

— To je veliko. Dal vam bom 1500 lir brez nadaljnega pogajanja.

— Hm, kaj se pogajate, ko tako nikdar ne plačate.

— Prav zato, prijatelj, da boste manj izgubili.

PRAV ZA PRAV RES

»Zdi se mi, da ste prišli spet beračit?«

»Seveda, kaj ste prvič mislili, da sem prišel snubit?«

POGUM

»Pogumnemu rožu, ki se da zapreti za četrto ure v medvedjo kletko, izplača ravnateljstvo nagrado tisoč dinarjev. Kdo se javi?«

»Jaz!«

»Dobro, takoj pride strežaj, da odpre vrata.«

»Prav, ampak najprej mora medveda kam drugam spraviti.«

POZIVITEV SPOMINA

»Le kje sem imel, osel neumni, glavo tedaj, ko sem tebe zasnubil?«

»No, če si že pozabil, ti lahko povem. Na mojih prsih si z njo slonel.«

NARAVNO

Mojster: »Pri jedi ti gre na smeh, pri delu pa ne!«

Učenec: »Seveda mi gre. Pri jedi imam že petnajst let vaje, pri delu pa šele pol leta.«

NAUKI, KI JIH DAJEMO ...

»Prijatelj, poslušaj me in nauči ženo reda in točnosti. Jaz sem svojo ženo tudi koj v začetku zakona na to navadil. Ko odbije poldne, je kosilo na mizi.«

»Pa če se slučajno kaj zakasniš?«

»Potem ne dobim nič kosila.«

PREDNOST

»Pri blagajnah se ženske bolj obnesejo kakor moški. Malokdaj slišiš, da je blagajničarka pobegnila z denarjem.«

»To je res, če pobegne blagajničarka, pobegne navadno z gospodarjem.«

RAZLIKA

Gašper: »Kako to, da pri kartah zmerom dobivaš, na avtomobilskih dirkah pa izgubljaš?«

Miha: »To je zato, ker avtomobilov ni mogoče mešati.«

NAVADA JE ZELEZNA SRAJCA

Špela: »Pomislil, Jera je že tretjič v enem letu zapustila moža.«

Neža: »Jaz se nič ne čudim temu. Pred možitvijo je bila kuharica in je rada pogosto menjavala službe.«

VSAKO LETO

Ko je spet prišla pomlad, se je odpeljala mati s hčerko na morje. Minil je maj in junij se je bližal koncu.

»Ne vem, kaj je letos s teboj,« reče mati, »druga leta si bila o tem času že davno zaročena.«